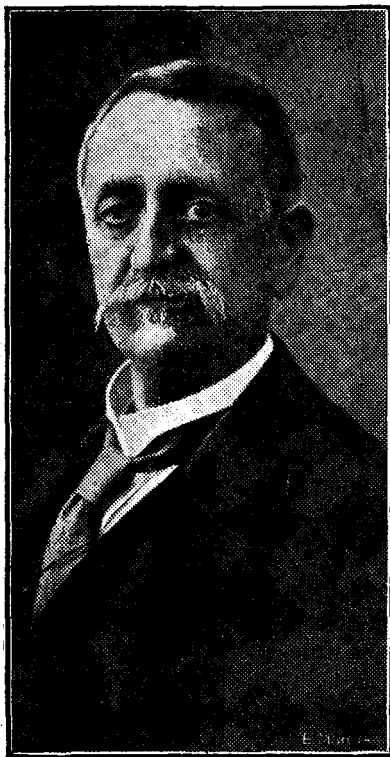

TRANSILVANIA

Anul LIII.

Octombrie 1922

Nr. 10.

† Andreiu Bârseanu.
(1858—1922).

În amintirea neuitatului președinte al „Asociațiunii”
cu prilejul morții sale (19 August 1922).

Imnul Unirei.

Text de Andreiu Bârseanu.

Muzica de Ciprian Porumbescu.

*Pe al nostru steag e scris unire,
Unire 'n cuget și 'n simțiri,
Și sub măreața lui umbră
Vom înfruntă orice loviri.
Acela 'n luptă grea se teme
Ce singur e rătăcitor,
Iar noi uniți în orice vreme
Vom fi, vom fi învingători.*

*Am înarmat a noastră mână
Ca să păzim un scump pământ,
Dreptatea e a lui stăpână
Și domn e adevărul sfânt.
Și 'n cartea vecinicii scrie,
Că țări și neamuri vor peri,
Iar mândra noastră Românie
Etern, etern va înflori.*

*Invingători, cu verde laur
Noi fruntea nu ne-o 'mpodobim,
Nici scumpele grămezi de aur
Drept răsplătire nu dorim.
Știind că 'n vieața trecătoare
Eterne fapte-am împlinit
Și chinul morții 'ngrozitoare
Bogat, bogat e răsplătit.*

Imnul Astei.

Text de Andreiu Bârseanu.

Muzica de Iacob Mureșlanu.

*Pe cerul nostru înorat
Stea mândră s'a ivit
Și, iată, s'a înviorat
Apus și răsărit.
L'a ei lucire, frați Români,
Din somn vă deșteptați;
Voi inimile vă 'ncălziți
Și mintea luminați!*

*Deschideți largi ferești și uși,
Să intre raza ei;
Primiți cu drag ceresul sol
Și 'n colțuri de bordei!
Ajungă veacuri de dureri,
De când voi suferiți
Și 'n întunec cufundați
Triști soarta v'o jeliți!*

*De mândra stea călăuziți
Drum nou voi apucați
Și 'n gând și 'n doruri strâns uniți
Ursita v'o schimbați!
Menire 'naltă v'a urzit
In lume Domnul sfânt;
Datori sunteți să vă 'mpliniți
Menirea pe pământ!*

*Iar tu, ce 'n ceasul de dureri
Solie ne-ai trimis
Și-al tău isvor de mângăeri
Din nou ni l-ai deschis,
Cu dreapta-ți să ne ocrotești,
Puternic Dumnezeu;
A noastră stea pe bolți cerești
Luciască 'n veci mereu!*

(Vezi «Serbările dela Blaj 1911», o pagină din istoria noastră culturală publicată de Despărțământul XI Blaj al «Asociațiunii». Blaj, tipografia Seminarului, pag. 304 și 305).

Cuvântul de deschidere¹

ținut de **președintele „Asociațiunii”, ANDREIU BĂRSEANU,**
la **adunarea generală din 10 Ianuarie 1920.**

Onorabilă Adunare generală!

Sunt șase ani și mai bine, de când membrii «Asociației» noastre culturale nu s'au mai putut întruni în adunare generală.

Și câte ne-a fost dat a vedea și a trăi în timpul acesta îndelungat!... Câte evenimente mari s'au desfășurat înaintea ochilor noștri uimiți și prin câte sguđuri sufletești am trecut dela ultima întrunire, ținută în Orăștie, care ne reamintește sborul îndrăsneț al lui Aurel Vlaicu și fatala lui cădere dela Cămpina, până la clipitele de față, când vedem dorul lui prefăcut în faptă, când Carpații nu mai formează zid despărțitor între cei de acelaș sânge, când frații își pot da neîmpedecați mâna unii cu alții, uniți, nu numai «în cuget și în simțiri», ci și aevea, într'o mândră realitate, mai pe sus de visurile cele mai îndrăsnețe ale poeților, când Români din tot cuprinsul Daciei de odinioară avem fericirea a fi împreună, pe pământ românesc, în acest punct al Ardealului nostru strămoșesc!

Tocmai ne pregăteam a ne întruni în Năsăud, când, în vara anului 1914, răsună trîmbița de alarmă a războiului. Deși signalul eră străin, totuș sute de mii de Români din tot cuprinsul țării alergară cete-cete să-și facă datoria de ostași. Păstorii dela munte își lăsară turmele lor, plugarii de prin văi și dela șesuri își năpustiră plugurile în brazdă și, apucând arma în mână, luptară ani de-arândul sub steaguri străine și pentru scopuri, cari nu erau ale lor.

Hecatombe fără număr fură jertfite pe toate câmpurile de luptă: în șesurile extinse ale Galiției, în văile istorice ale Bucovinei, în ținuturile muntoase ale Tirolului și ale Dalmației, la Sava și la Dunăre, și peste tot, unde sângele omenesc curgea mai din belșug, — pe când acasă mamele își plângeau fiii plecați în luptă, soțiile își jeleau soții căzuți pe locuri străine, iar copilații nevinovați tânjeau în lipsă și în mizerie.

¹ Acest cuvânt de deschidere nu s'a publicat la timpul său în revista noastră din 1920, tipărind atunci discursul rostit înaintea Regelui și Reginei la 31 Maiu 1919, când MM. LL. au binevoit a vizita instituțiunea noastră.

Nota Red.

Câți dintre cei mai buni ai noștri căzură jertfă la zei străini și pe altare străine timp de 4 ani de zile! Voiu aminti numai câțiva dintre ei, care au stat mai aproape de însoțirea noastră culturală și a căror trecere din viață înainte de vreme a lăsat goluri așa de simțite în șirurile noastre, — astfel: pe distinsul profesor Dr. Alexandru Bogdan, membru al Secției noastre literare, căzut la Zumina în Galiția; pe tânărul Petru de Mocioni, odraslă a cunoscutei familii fruntașe bănățene, decedat în luptele dela Liov în vara a. 1915; pe vrednicul avocat Dr. Ștefan Chirilovici, director al despărțământului Iliia-murășană; pe harnicii profesori: Dr. Avram Sădean dela Arad, Vasile Micula și Dionisie Nistor dela Brașov și Horațiu Deac dela Gherla; pe avocatul Dr. Fabiu Bontescu dela Hațeg și pe harnicul funcționar de bancă și conferențiar Ioan Petra din Beiuș; pe fostul nostru bursier Vasile Băleanu și pe avocatul Dr. Victor Gael, directorul despărțământului Gârbău, mort în 1918 la Brod lângă Sava.

Și câți și mai câți alții ca și dâșii, cari au lăsat în urma lor atâta jale, atât în cercul restrâns al familiilor lor, cât și în cercuri mai largi!

Ce putea face «Asociația» noastră în împrejurările acestea triste, când atâți tineri și atâția bărbați în puterea vârstei lipseau din locurile lor, unde-i văzusem muncind și îndreptând pe alții cu atâta tragere de inimă și cu atâta pricepere, când presa eră încătușată ori suspendată, când orice adunare mai mare eră oprită, când jalea, suferința și durerea se simțeau din ce în ce mai mult?

Ce putea face, alta, decât a căuta și ea, cu modestele mijloace, de care dispunea, a alina suferințele, a face mai ușoare de suportat durerile, a trimite mângăiere și incurajare acolo, unde se simția mai mult lipsa lor și, peste tot, a susține moralul celor mai tare loviți de nenorocire.

Această datorie de caritate și, în acelaș timp, datorie națională am crezut că o putem îndeplini mai bine, împărțind cu mână largă, cu deosebire prin preoții militari, între ostașii noștri dela front și de prin spitale, în stațiunile de reconvașenți și în taberile de prizonieri, cărțicele și broșuri, ce ne stau la dispozițiune. Peste o sută de mii exemplare cărțicele, cu deosebire din Biblioteca noastră poporală și cărți de rugăciuni, reeditate

cu ajutorul câtorva binevoitori ai însoțirii noastre culturale și mai ales ai celorce sufereau, s'au distribuit, aproape toate gratuit, în cei 4 ani dintâi de războiu, și prin această măsură, care a urmat până de curând, credem că am contribuit și noi cu ceva la alinarea durerii obștești, cu ajutorul cărții românești.

Afară de această acțiune mai mare și de interes mai general, cum Vă veți convinge din rapoartele tipărite în «Transilvania», în acești ani grei, Comitetul nostru central, lipsit din ce în ce tot mai mult de personalul ajutător și de mijloace materiale, a trebuit să se mărginească la lucrările strict administrative, chivernisind, conform destinațiunii, fondurile încredințate

Andrieu Bârseanu pe catafalc.

«Asociațiunii» spre păstrare, îngrijind și ici-colea completând colecțiile din biblioteca sa și din muzeul său istoric și etnografic, purtând grijă de școala civilă de fetețe împreună cu internat, ale cărei cerințe se făceau din an în an tot mai mari, și mai cu seamă priveghind, ca însăși instituțiunea să scape teafără în împrejurările din ce în ce mai complicate.

Când iată, că în mijlocul atâtor griji și atâtor suferințe se aud de cătră Miază-zi și de cătră Răsărit goarneau voinicești ale Armatei Române. Vu'turii Munteniei și ai Moldovei își iau sborul peste Carpați, ca să recucerească pământul strămoșesc. Pieptul nostru tresare, sufletele noastre, ale celor de dincoace de Munți, se umple de bucurie. O clipă încă, și suntem mântuiți!

Dar nu!... Fatalitatea ne urmărește!... Frații noștri, ce veniseră să ne desrobească, întâmpină piedeci cumplite. Oștiri dușmane, cum nu mai văzuseră ținuturile noastre, se grămădesc, văzând cu ochii. Vitejii veniți de peste Munți se împotrivesc cu dârjje. Dar ce pot piepturile lor desgolte, față cu oțelul ucigător dușman?... O singură nădejde ne mai rămâne: Munții, ei cari au scăpat de atâteaori în vremuri grele pe moșii și strămoșii noștri. Dar, fatalitate!... și ei se arată neputincioși față cu mijloacele moderne de războiu ale dușmanului. Cu toată vitejia a lor noștri, cu toate jertfele fără seamăn, ce le aduc mii și zeci de mii din cei mai aleși fii ai neamului, cetele dușmane pătrund prin mai multe locuri și ca un povoiu năvălesc asupra satelor și orașelor dela șes. — Un strigăt obștesc de durere se înalță spre cer, în tocmai cum Troienii strigară de pe zidurile orașului lor, când văzură pe viteazul lor Hector doborât de năprasnicul Achile.

Dușmanii seculari ai neamului nostru triumfă. Ei se pregătesc a ne înghenunchia pentru totdeauna, nimicindu-ne instituțiile noastre culturale, între care aveă să fie, în scurtă vreme, și însoțirea a cărei membri suntem.

Dar bucuria lor n'a fost de lungă durată. Ingâmfarea lor se lovî, ca de o stâncă de granit, de vitejia ostașilor români dela Siret și din munții Vrancei și ai Putnei, până când ceasul desrobitor al neamurilor sună și pentru noi, și până când vitezele trupe ale Maj. Sale Regelui Ferdinand I intrară din nou în Ardeal, chemate de voința unui popor întreg, și înaintară biruitoare spre Apus, pecetluind unitatea pe vecie a neamului și făcându-se apărătoare ale civilizației și buneii ordine europene față de curentele de destrăbălare și de barbarie.

Astfel, prin voința lui Dumnezeu, prin vitejia fără seamăn a Armatei române și prin jertfele nespuse de sânge și avere ale unei țări întregi, am ajuns să vedem înfăptuit visul de veacuri al moșilor și al strămoșilor noștri, am avut norocul să ne închegăm într'un singur Stat și sub un singur Rege toți, câți ne simțim fiii aceluiaș neam și grăim aceeaș limbă. Zic anume: toți, deși, cum e cunoscut, ni se mai contestă și acum unele părți; dar și acestea în curând trebuie să se întoarcă la matca lor, în tocmai cum păraiele și râurile, răsărite din mare, se întorc iarăș la vechea lor obârșie.

Astfel moșia strămoșească o vedem întregită din nou sau, cel puțin, aproape întregită și dată în îngrijire vechilor ei moșteni, dela cari fusese răpită în cursul vremilor cu puterea sau cu viclenia.

Dar, doamnelor și domnilor, dacă am avut fericirea a ajunge aceste zile mari și a ne vedea iarăș oameni liberi în țară liberă și întregită, trebuie să ne dăm seama, că acest mare favor este, împreunat și cu anumite îndatoriri.

Moșia străbună liberată trebuie îngrijită și cultivată, altcum nu ne arătăm vrednici de stăpânirea ei. Trebuie să facem dintr'nsa o grădină frumoasă, plină de roduri bogate pentru noi și pentru alții, o podoabă a acestor părți de cătră Răsărit ale Europei. Aceasta o pretind dela noi legile nestrămutate ale progresului, aceasta o pretinde menirea noastră istorică, de a fi strajă neadormită a civilizației omenești în aceste părți ale lumii.

Dar, spre a putea îndeplini cu vrednicie această menire, spre a asigura pentru toate timpurile existența și prosperarea Statului nostru întregit și a face dintr'nsul un zid de apărare al civilizației omenești, se cere o muncă intensivă și statornică, făcută cu pricepere, care muncă nu se poate îndeplini fără o pregătire serioasă.

A ne mulțumim cu rezultatele de până acum, ori cât de strălucite ar fi ele, și a ne odihni pe laurii biruinței, crezându ne dispensați de ori și ce osteneală pentru viitor, ar fi cea mai mare greșeală, ce am putea-o face. — Dimpotrivă, acum se cere, mai mult decât ori și când mai înainte, a ne încorda toate puterile de care dispunem, trupești și sufletești: a ne întări brațele, a ne ageri mințile, a ne nobilita simțurile și a ne potența voința, și astfel a lucra împreună, în înțelegere frățească și după un plan bine stabilit, pentru apărarea și întregirea deplină a patrimoniului recucerit și pentru înălțarea lui între țările cele mai înaintate și mai fericite ale lumii.

Cu alte cuvinte: *pe lângă biruința cu arma a vitezei noastre oștiri se cere o biruință tot atât de strălucită a culturai românești*, spre a putea asigura pentru toate timpurile aceea ce am avut norocul a înfăptui și a da înfăptuirii noastre un timbru special românesc.

Biruința aceasta culturală se poate pregăti prin mai multe mijloace și pe mai multe căi: prin școală, prin biserică și prin felurite însoțiri și organizări culturale și economice.

Nici când aceste instituțiuni n'au fost datoare a-și îndeplini mai mult chemarea lor, ca tocmai în zilele noastre.

Intre aceste instituțiuni se numără și însoțirea noastră culturală.

Dacă în timpul de aproape 60 de ani, de când există, a contribuit cu ceva la susținerea și progresul poporului nostru: prin propagarea cunoștinței de carte, prin sămănarea cunoștințelor folositoare în straturile largi ale poporului, prin sfaturi și îndemnuri pentru lucrarea mai rațională a pământului, pentru îngrijirea mai bună a vitelor, pentru îmbrățișarea negoțului, meseriilor și artelor, și pentru înființarea de însoțiri economice — prin întemeierea de biblioteci populare și prin întocmirea câtorva expozițiuni mai mari și mai mici, prin distribuirea de burse între tinerii doritori de învățătură, dar fără avere, și prin celelalte mijloace, ce ne stau la îndemână în împrejurările grele prin care am trecut, cu atât mai mult trebuie să lucreze ea pentru luminarea și întărirea neamului din care facem parte, astăzi, când cu ajutorul lui Dumnezeu, am ajuns noi stăpâni pe destinele noastre, când orizontul se deschide larg și senin înaintea ochilor noștri, când numai dela noi atârnă calea, ce avem s'o urmăm în viitor.

Și această lucrare, ce este datoare s'o îndeplinească, are cu atât mai mulți sorți de isbândă, cu cât de aici înainte nu vom mai fi izolați în nizuințele noastre, ci vom putea lucra mână în mână cu frații noștri din tot cuprinsul României întregite, având înaintea ochilor noștri unul și acelaș scop: *întărirea și înălțarea Patriei noastre mult iubite și ridicarea Neamului nostru între neamurile cele mai alese.*

De aici înainte problema culturală nu va mai fi numai o problemă a Ardelenilor, Bucovinenilor, Basarabenilor sau a fraților din vechiul Regat, ci o problemă obștească, poate cea mai însemnată problemă a întreg neamului românesc:

Adevărul acestei aserțiuni l-ați recunoscut D-Voastră mai întâiu, dlor membri ai comitetului Ligei culturale, și voind a înfăptui fără amânare, alătura cu unitatea politică, și unitatea sufletească a tuturor Românilor, în frunte cu neobositul și în-

teleptul D Voastre președinte, ni-ați propus colaborarea D-Voastre și conlucrarea pe viitor a tuturor societăților culturale românești.

Și ca să dovedeți, cât de mult prețuiți această înfrățire a sufletelor și ce însemnătate dați culturii naționale, care nu poate fi decât una și aceeași, n'ați pregetat a ne cercetă în vreme de iarnă și în aceste împrejurări grele de comunicațiune, ca să luați parte la modesta noastră intrunire și să serbați, împreună cu noi, pe lângă serbătorile Nașterii Domnului, și serbătoarea renașterii noastre naționale.

Vă mulțămim din tot sufletul pentru cinstea deosebită ce ni-ați făcut-o și pentru interesul viu ce-l dovedeți față cu nizu-înțele noastre, și Vă asigurăm, că dragostea frățească, ce ni-o arătați, va află aceeași dragoste în adâncul inimilor noastre. Astfel nu ne îndoim, că vom putea află împreună căile cele mai potrivite pentru înfăptuirea unității în lucrările noastre viitoare.

De asemenea mă simt dator a aduce cele mai călduroase mulțămiri tuturor oaspeților, cari au ținut a ne onoră cu prezența lor, și în deosebi vrednicilor reprezentanți ai oștirii române, cari dau dovadă, că își știu face datoria oricând și ori și unde: și pe câmpul de luptă și acasă.

Astfel lucrând mână în mână cu toții, în înțelegere frățească, cu gând curat, cu inimă caldă și cu voință tare, sunt pe deplin încredințat, că ne vom apropiă tot mai mult de scopul nostru obștesc: *îndălțarea din ce în ce mai mult a poporulul nostru și întărirea Patriei noastre mult iubite.*

Cu această dorință, isvorită din adâncul inimei mele, și care, de bună seamă, este dorința noastră, a tuturor, declar adunarea generală a «Asociațiunei» deschisă.

Comorile lui Iancu.

*A lui comoară am aflat!
Strigați aprinși de bucurie
Și cu nespusă lăcomie
De răscolit v'ați apucat.*

*Și-ați răsturnat pământul sfânt
Pe unde pașii lui umblară
Și aur... aur, dăst cuvânt
V'aprinde sinul cu-a sa pară.*

Brașov, Decemvrie 1894.

*O, epigoni!... Argint și aur
Nu sunt comoara Iancului
Ci altul e al lui tesaur,
E alta moștenirea lui.*

*E spada lui cea vitejească
Și sfânta dragoste de frați.
Acestea să vă 'nsuflețiască
Acestea voi le căutați.*

Andrieu Bârseanu.

Discursul

cu care a salutat președintele „Asociațiunii“ ANDREIU BĂRSEANU pe oaspeții italieni în sala noastră de solemnități din Sibiu la 27 Septembrie 1921.

Domnilor,

În numele Asociației culturale a Românilor ardeleni și în numele locuitorilor acestui oraș și acestui ținut Vă salut din toată inima și cu tot respectul, privind în Voi, nu niște oaspeți străini, veniți din întâmplare în aceste regiuni, ci niște frați buni, veniți să-și vadă pe frații îndepărtați, purtați de cea mai călduroasă dragoste și mânați de glasul sângelui moștenit dela aceeaș mamă, dela aceiași străbuni glorioși.

În adevăr, Voi Italianii și noi Românii suntem două ramuri gemene, odrăslite din aceeaș trupină: din stejarul pururea verde și pururea plin de vieță al ginteii latine.

Multe furtuni cumplite s'au năpustit în cursul veacurilor asupra celor două ramuri surori depărtate una de alta, dar nu le-au putut nimici; le-au încovâiat, le-au sucit în toate părțile, dar nu le-au putut frânge. Și iată, astăzi ele se înalță mai falnic decât ori și când mai 'nainte.

Mai întâiu Voi, prea iubiți frați Italiani, după suferințe îndelungate și după lupte glorioase, purtate cu cel mai mare devotament, ați scuturat jugul străin și ați înfăptuit unitatea frumoasei Voastre patrii. La exemplul Vostru, noi, frații Voștri mai mici, așezați de marele Traian ca sentinelă la porțile Orientului, după jertfe enorme de sânge și avere, am cucerit libertatea noastră și unitatea patrimoniului nostru străbun.

Și iată, astăzi avem fericirea a Vă putea saluta, ca oameni liberi, aici în România liberă și întregită.

Bine ați venit, deci, la noi, iubiți frați din depărtare, Voi, a căror sosire o așteptam de atâta timp cu atâta dor și cu atâta nerăbdare!

Ați venit la noi, ca să cunoașteți țara cu averile și cu frumusețile ei, oamenii cu obiceiurile și cu gradul lor de cultură.

Discursul

cu care a salutat preşedintele „Asociaţiunii“ ANDREIU BÂRSEANU pe oaspeţii italieni în sala noastră de solemnitate din Sibiu la 27 Septembrie 1921.

Signori,

A nome dell' Associazione culturale dei Romeni transilvăni ed a nome degli abitanti di questa città e di questa regione Vi saluto di tutto cuore e con darito rispetto, ritenendovi non come degli ospiti stranieri arrivati per caso da queste parti, ma come dei veri fratelli venuti per visitare i fratelli lontani e condotti dall'amore più fervido e dalla voce del sangue ereditate dalla stessa madre e dagli stessi avi gloriosi.

Ed infatti, Voi Italiani e noi Romeni siamo rami gemelli dello stesso tronco: della quercia sempre verde e sempre rigogliosa della stirpe latina.

Molte tempeste immensi si sfuriarono attraverso i secoli sui due rami fratelli lontani l'un dell'altro, ma non li poterono annientare; l'han piegati, contorti in tutti i sensi, ma non li poterono rompere. Ed ecco, che ora s'innalzano più forti che mai.

Prima Voi, cari fratelli italiani, dopo lunghe sofferenze e gloriose lotte avete scosso il giogo straniero e rifatto l'unità della Vostra bella patria. E secondo il vostro esempio noi, fratelli vostri minori, portati dal gran Traiano qual sentinella alle porte dell'Oriente, dopo enormi sacrifici di sangue e di fortuna, abbiām recuperato la libertà nostra e l'unità del patrimonio avito.

Ed ecco, oggi abbiām la gioia di potervi salutare liberi nella Romania libera e reintegrata.

Benvenuti da noi, cari fratelli lontani, Voi, il cui arrivo l'aspettavamo da tanto tempo, con tanta nostalgia ed impazienza!

Venite da noi per condescerci il paese con le sue ricchezze e beltà, gli uomini con le loro tradizioni e la loro civiltà.

Bine știm, că aici la noi nu veți avea prilej a vedea nici admirabila priveliște a golfului neapolitan, nici Aetna cu vârful acoperit în acelaș timp de flacări și de zăpadă; cu toate acestea nici Carpații noștri nu Vă vor lăsa nepăsători, nici șesurile noastre cu bogățiile și cu poezia particulară a lor nu vor fi privite de Voi fără interes, nici murmurul pârâielor și râurilor noastre nu va rămâne neînțeles pentru Voi.

De altă parte, deși știm, că graiul Vostru sună mai plăcut ca al nostru, — mai expus la amestecul cu elemente străine, barbare, — totuș, ascultați-l cu atențiune și veți vedea că e acelaș; deși portul nostru, cu deosebire cel bărbătesc al țăranilor noștri, e mai puțin elegant ca al țăranilor Voștri, totuș, în multe privințe presintă destul interes din punctul de vedere artistic și etnografic; deși arta noastră: musica, sculptura în lemn, broderia, e mai mult populară, totuș presintă elemente prețioase, care pot atrage atențiunea pricepătorilor și dau frumoase prospecte pentru viitor; deși literatura și știința noastră nu pot arăta nume așa de ilustre, ca al unui Dante, pe care astăzi îl serbătorește lumea întreagă, ca al unui Galileo Galilei sau al unui Galvani, cu toate acestea nu sunt lipsite de lucrări de oarecare preț, care promet, că cu timpul vom putea da și noi partea noastră la progresul omenimei.

Cu un cuvânt: deși până acum împrejurările nefavorabile în care am trăit, nu ni-au permis a face pași mai însemnați în drumul nesfârșit al culturai și al civilizațiunei, — suntem pe deplin convinși, că de aici înainte, ca oameni liberi, stăpâni pe destinele noastre, ne vom apropia tot mai mult de frații noștri, mai fericiți ca noi până acum, din Apusul Europei, și împreună vom împlini misiunea înaltă, pe care Atotputernicul Dumnezeu a dat-o Gintei latine.

Modesta noastră Societate culturală, ale cărei și mai modeste localuri ați binevoit a le onora cu visita D. Voastre, este un produs al nizuințelor de înaintare spre lumină, spre progres, ale Românilor din aceste părți. Născută înainte de aceasta cu 60 de ani, în timpul

Ben sappiamo, che da noi non avrete l'occasione di vedere nè l'ammirabile vista del golfo di Napoli nè l'Ètna dalla cima fiammeggiante e ricoperta di neve; i Carpazi nostri però non vi lasceranno indifferenti, nè le valli copiose dalla poesia loro particolare non le guarderete senza interesse, nè il gorgheggio dei torrenti e dei fiumi non sarà incompreso da Voi.

D'altra parte, se sappiamo che la vostra parola è più dolce della nostra — più esposta alle ingerezze straniere e barbare — ascoltatela però con attenzione, e la troverete uguale; se il nostro vestito, specialmente quello dei contadini, è meno elegante del vostro, presenta però abbastanza interesse dal punto di vista artistico ed etnografico; se l'arte nostra: la musica, la scultura in legno, il ricamo e più popolare, sono elementi preziosi, che possono attirare l'attenzione degli esperti, e danno belle prospettive per l'avvenire; se la letteratura e scienza nostra non possono mostrare dei nomi sì illustri come quello di Dante festeggiato oggi da un mondo intero, Galileo Galilei, o Galvani, — non mancano però di opere di pregio, che promettono di dar col tempo la nostra parte nel progresso dell'umanità.

In una parola: se finora le circostanze sfavorevoli della nostra vita ci hanno impedito di far passi più significanti nel cammino senza fine della cultura e della civiltà, siamo convinti che d'ora innanzi, qual uomini liberi, padroni del nostro destino, ci avvicineremo sempre di più ai nostri fratelli più fortunati d'Occidente, ed assieme compieremo l'alta missione confidata dall'onnipotente Iddio alla Stirpe latina.

La nostra modesta Associazione culturale, cui la ancor più modesta sede l'onorate della Vostra presenza, è il prodotto della volontà di progresso dei Romeni di queste parti. Nata sessant'anni fa, sotto il giogo straniero, fu la stella lucifera che ci guidò nel buio in cui ci trovavamo, una scintilla, che conservò sotto la cenere l'amor patrio, e la coscienza di nobile origine.

Oggi questa scintilla può ardere in fiamme; la stella che ci guidò, è libera d'ogni nube, e la sua luce

apăsării străine, ea a fost o stea luminătoare și călăuzitoare în întunerecul în care ne aflăm, o scânteie, care păstră sub spuză focul iubirii de neam și conștiința originii noastre nobile.

Astăzi scânteia aceasta poate arde cu flacără neîmpedată; steaua călăuzitoare a fost eliberată de norii ce-i stau în cale, și cu strălucire ne poate arăta de aici înaintea calea spre înaintare și spre perfecționare.

Bine ați venit, Vă zic încă odată, în acest modest edificiu, pe care ne-am deprins a-l numi casa națională!

Casa noastră este și casa Voastră, căci așa se cuvine să fie între trați.

Și ca semn al bucuriei revederii noastre, să strigăm împreună:

Trăiască Italia,

Trăiască România,

Trăiască, etern trăiască legătura frățescă între popoarele de ginte latină!

Popa Gheorghe

Legendă din istoria națională, închinată adevăraților preoți români din Ardeal.

Popa Gheorghe din Grozești¹

La altarul sfânt slujește

Și pe oameni dăscălește

Tot cu vorbe creștinești.

«Oameni buni mă ascultați!...

De acum până'n vecie

Tot în pace, cu jrdție

Pe căi drepte să umblați.

Pe lipsit îl miluiți

Și la vetrele străbune

Orice om cu gânduri bune

Bucuros îl găzduiți!»

Cam așa grăește el

Către obștea ce-l ascultă

Și-apoi fără vorbă multă

O mai schimbă în dst jel:

Ajutați, iubiții mei

Pe tot omul de 'nvoială.

Iar cu lupi ce dau năvală

Fiiți în orice vreme lei!

Pânea voastră o 'mpărțiți...

Dară limba strămoșească

Sfânta limbă strămoșească

Neatinsă o păziți.

Și de cumva vre-un dușman

Ar da semn de lăcomie,

Invățați-l omenie

Voi, odrasla lui Traian!»!

Aste vorbe bărbătești

Tot creștinul le învață

Și un neam plin de vieață

Crește falnic în Grozești.

¹ Popii din Grozești i-a închinat un poem mai lung. L-a făcut erou de epopee, durere neterminată. (N. Red.).

ci può mostràre d'orinnànzi la via del progrèssu e della perfeziòne.

Benvenùti, — Vi dico ancor'una vòlta — in questo modèsto edificio, abituàti a nominàrlo casa nazionale.

La casa nostra è anche la Vostra, come si deve tra fratèlli.

E qual sègno di giòia da revederi gridiamo assieme:

Evviva l'Italia,

Evviva la Romania,

Evviva, eternamènte evviva il legàme fraterno fra i pòpoli della stirpe latina!

Un falnic glas...

(Cântec nou).

*Un falnic glas răsună
Din vârful de Carpați;
E glasul țerii voastre,
Români, îl ascultați:*

*„De veacuri fără număr
La sinu-mi vă hrănesc;
Nici când nu dați uitării
Pământul strămoșesc!”*

*Un glas din depărtare
Străbate-acuma lin;
E-al Romei glas de mamă
Din zări cu cer senin:
„Un graiu vorbit de îngeri
Că zestre eu v'am dat;
Vorbiți-l deci cu fală,
Păstrați-l neschimbat!”*

*Ca tunetul de vară
Un tuinic din păduri
Trezește văi și dealuri,
Străbate munții suri:*

*„De câte-ori sunat-am
In vreme de nevoi
Venit-au moșii voștri
Tot cete de eroi!”*

*Și noaptea din morminte
S'aude-adesori
O tainică șoptire
Ce 'n suflet dă fiori:
„Prin mii de suferințe
Un nume V'am lăsat;
Blestem, blestem pe-acela
Ce neamul și-a uitat!”*

*Răsună acest cântec
Prin munți și prin câmpii;
Treziască inimi moarte,
Aprindă inimi vii.
Iar cine neam și țară
Nemernic va trădă,
Disprețul și blestemul
Să fie plata sa!*

Andrei Bârseanu.

Pro memoria.

Cuvinte rostite de președintele Academiei Române D. ONCIUL, în ședința dela 22 Septembrie 1922, în amintirea defuncțiilor membri Andreiu Bârseanu și Ilarion Pușcariu.

În ziua de 19 August a încetat din viață, la București, neuitatul Andreiu Bârseanu, în vârstă de 64 de ani, și a fost înmormântat la Sibiu. În numele Academiei, am telegrafiat condoleanțele noastre îndureratei văduve și «Asociațiunii pentru cultura poporului român» din Transilvania, al cărei președinte eră defunctul. Colegul nostru Dr. Lupaș a depus o coroană din partea Academiei și a pronunțat un discurs la înmormântarea scumpului răposat.

Ales membru activ în 1908, mult regretatul nostru coleg și-a cucerit dindată toate simpatiile noastre, iar în ultima sesiune generală l-am ales vice-președinte. Activitatea culturală a lui Andreiu Bârseanu a fost una din cele mai roditoare. Ca profesor, ca scriitor, ca membru ai Asociațiunii culturale din Transilvania și al Academiei noastre, defunctul a închinat toată activitatea sa, cu cel mai desăvârșit devotament, cauzei naționale și culturai românești. Munca sa stăruitoare, firea sa aleasă, caracterul său statornic, hotărît și amabil, devotamentul său nobil i-au atras stima și dragostea tuturor cari l-au cunoscut și au știut să-l prețuiască.

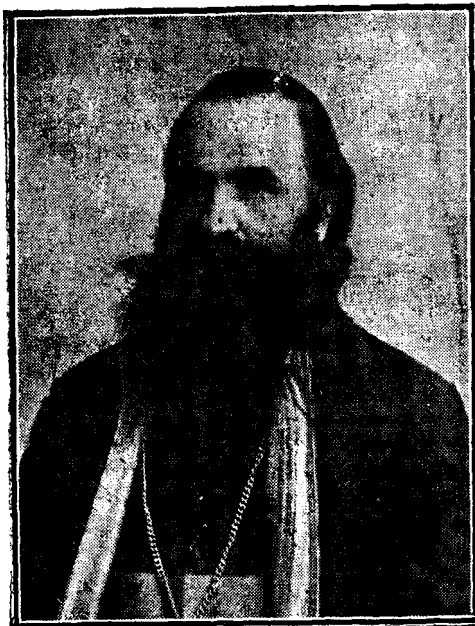
Cu duioșie îmi reamintesc anii de studii la Universitatea din Viena, unde, în acelaș timp cu răposatul, am urmat Facultatea de filosofie și eram membri în societatea «România Jună», la ale cărei ședințe literare eram amândoi nelipsiți, el ca președinte al comisiunii literare, eu ca vice-președinte și conducător efectiv al societății (președinte, mai mult onorific, fiind veteranul doctorand Sterie Ciurcu). Din inițiativa comitetului, se țină un concurs pentru un imn propriu al societății, care până atunci azeă drept imn «Deșteaptă-te Române». La cercetarea manuscriselor înaintate, a fost aclamat cu însuflețire imnul: «Pe-al nostru steag e scris unire». Autorul eră Andreiu Bârseanu.

Noul imn al «României June» a fost pus în muzică de preocupând decedatul Ciprian Porumbescu, pe atunci de asemenea student la Universitatea din Viena și membru al societății, în sânul căreia organizase un cor excelent.

Neuitată îmi este ședința în care prima dată s'a cântat imnul nostru, deșteptând un entuziasm extraordinar. Eră în anul 1880. Treizeci și șase de ani pe urmă, în seara marii zile de 14/27 August 1916, când goarna chemă feciorii români la lupta pentru desrobirea Ardealului, primul cântec de luptă ce am auzit răsunând în parcul dela Călimănești, unde mă aflam pentru cură, eră: «Pe-al nostru steag e scris unire». Nu pot descrie adâncă emoțiune ce m'a cuprins atunci la auzul acestui imn, care mi-a încălzit sufletul în tinerețe și mi-a întinerit bătrânețele în acel mare moment de însuflețire. În sunetul lui, un mănunchiu de studenți români au pornit la luptă pentru cultura națională; în sunetul lui, ostașii români au pornit la luptă pentru desrobirea neamului; în sunetul lui s'a înfăptuit unitatea națională.

Onoare memoriei lui Andreiu Bârseanu!

† Dr. Ilarion Pușcariu.

La 8 Septembrie a încetat din viață, la Sibiu, membrul nostru onorar Arhiepiscopul Dr. Ilarion Pușcariu, vicarul Mitropoliei

ortodoxe a Ardealului, în vârstă de 80 de ani. Veneratul Arhiepiscop a fost unul din fruntașii naționali ai Românilor de peste munți, cu o activitate din cele mai însemnate, atât în mișcarea culturală cât și în viața bisericească și națională a neamului românesc din Transilvania. În numele Academiei, am adresat o telegramă de condoleanțe I. P. S. Mitropolit al Ardealului, luând parte la doliul Mitropoliei și al Bisericii române.

Binecuvântată să-i fie amintirea!

Dimitrie Onciul,
președintele Academiei Române.

3/15 Mai¹ 1881.

*...Și lanțurile grele pe brațu-i ruginise...
Spre groapa ce dușmanul, răzând, îi pregătiă
El ochiul stins aproape cu jale-și ațintise
Și'n cel din urmă gemăt vai! glasu-i se topiă,*

*Când un fior năprasnic cuprinse 'ntreaga fire,
O rază 'nviitoare văsduhul fulgeră
Și vocea Libertății prin lumea în uimire:
„Deșteaptă-te, Române“! răsunător tună.*

*Mai crede-va 'n viață cel gata de 'ngropare?
...Cercarea de pe urmă!... privirea-i a 'nviat
Și pieptul lui se umflă... departe lanțul sare...
Cu spaimă 'n suflet fuge dușmanul rușinat.*

*Voind a ta scăpare minuni făcut-a cerul,
Române, ia aminte: nu cumva brațul tău
Din nou să se înmoaie și să primiască ferul,
Urește pe nemernici chiar bunul Dumnezeu!²*

Andrieu Bârseanu.

¹ «3/15 Maiu 1848» mai e titlu și al unei alte poezii, începute dar neisprăvite.

² Acest vers final în «Familia», unde s'a publicat mai întâi sună astfel: Pe cel laș îl urește chiar bunul Dumnezeu!

Un ardelean idealist și ideal:

Andrieu Bârseanu.

Unde și când ne-am cunoscut nu-mi aduc aminte. Știu însă că din ceasul întâi am fost atât de prieteni, ca și când am fi copilărit împreună. Atât ne-am simțit asemănarea sufletească dintre noi: acelaș fel de a judecă trecutul, acelaș fel de aspirații pentru viitor. Toate le simțeam la fel, deși unul eram crescut la Blajul dela împreunarea Târnavelor, în orașelul de școale din mijlocul Ardealului depărtat de orice centru mare, ferit de marile căi de comunicație și de circulație a ideilor și curentelor, dar și de ispite; iar dânsul crescuse în Brașovul comercial de lângă hotarele României spre care sburau toate visele noastre, în Brașovul cu zilnice legături de comunicare cu Bucureștii.

Toate le simțeam la fel: atât năzuințele titanice ale apostolilor deșteptării naționale eșiți din atmosfera Blajului învierii, cât și durerile și aspirațiile neamului de cari sufletele vibrau prin toate ținuturile românești și din cari unele începuse a lua ființă aici dincoace: Unirea Principatelor, Independența împodobită cu Coroana Regală, poesia lui Alecsandri cu Hora Unirii și cu Peneș Curcanul. Toate acestea vibrau la fel în sufletele noastre și făceau să se înrădăcineze în suflete pentru înflorire aceleași aspirațiuni pentru viitor.

Iacă pentruce dela întâiele minute când ne-am văzut fețele și ne-am auzit vorbele, dupăce ne cunoșteam faptele, ne-am simțit frați gemeni.

Bârseanu a fost una din cele mai armonioase personificări a omului bun, a Românului ales și a Ardeleanului fruntaș. Toate calitățile le întruneă și — ceeace este o mare raritate și o fericită potrivire — fără să fi avut nici una din scăderile, cari aproape totdeauna însoțesc, împuținează și întunecă mai mult sau mai puțin darurile firii.

Vanitățile nu au încolțit în inima lui nici odată, cu atât mai puțin ambițiile și poștele de măriri și de stăpânire peste alții cu cortegiul lor de bunătați materiale. De toate acestea Bârseanu a rămas neatins și curat ca picătura de rouă.

Nimeni nu a înțeles mai bine ca dânsul și nu a spus mai frumos care eră menirea culturii pentru neamul nostru. El a servit cu întreg devotamentul persoanei lui la altarul acestei culturi: profesoratul lui la liceul lui Șaguna din Brașov a fost un apostolat adevărat făcut oră cu oră, clasă cu clasă, din generație în generație, cu credință adâncă și neobosită dar fără sgomot. Este vrednic de laudă și de admirație simțământul de dreptate și înțelegerea cu care Ardelenii au înălțat pe neobositul dar modestul profesor dela Brașov la cea mai înaltă onoare culturală ce avem: președinția Asociației.

În cuvântările rostite din scaunul de conducere a «Asociației» Bârseanu a arătat luminos și energic liniile de activitate pe care trebuie îndrumată în viitor dezvoltarea culturii naționale. Dela anul întemeerii 1861, după Șaguna și Cipariu cari au vorbit atunci, nimenea nu mai pusese așa de sus problema culturală a neamului nostru peste Carpați cum a pus-o Bârseanu ca președinte-al Asociației culturale. Cuvântările lui au avut puternic ecou și dincoace, căci problema culturii naționale pusă prin ele se ridică peste hotarele acum desființate la menirea întregului neam. De aceea Bârseanu a fost chemat în supremul areopag cultural al neamului, care a avut durerea de a se fi putut prea puțin bucura de înțelepciunea lui și de dulceața caracterului care îl împodobia.

I. Bianu,

profesor universitar,
membru al Academiei Române.

Cugetări din discursurile lui A. Bârseanu.

Deși conceptele literatură și cultură sunt deosebite unul de altul, ele totuș sunt de aproape înrudite. Cultura este un concept mai general și cuprinde tot ce a produs omul prin simțurile sale, fie pe terenul intelectual sau moral, fie pe cel material, pe când sub literatură înțelegem numai produsele minții omenești exprimate în graiu viu sau în scris și cu deosebire pe acelea care au și o formă frumoasă.

Ardealul.

Frumos te-a mai împodobit
Părintele ceresc
Ardealul nostru mult iubit
Scump leagăn părintesc!

Mănoase câmpuri, mândre văi
În sinu-ți a întins,
C'un falnic brâu de munți stâncoși
Măreț mi te-a încins.

În miezul tău de preț nespus
Ascuns-a mii comori,
Cu codri munții ți-a 'mbrăcat
Ș'a tale văi 'cu flori.

Și râuri limpezi, viu cristal,
Din sinu-ți a pornit
Și 'ntr'ale lumii patru părți
Ca dar le-a împărțit.

Și către ceruri te-a 'nălțat,
Stăpân pe depărtări,
Cu fală 'n juru-ți să privești
Tu țară între țeri!

Și 'ncăpător mi te-a croit,
De neamuri primitor,
Să dai sălaș și adăpost
Și hrană tuturor.

Să fii în lume a voit
Un cuib de fericiri,
Dovadă vie pe pământ
De-a lui cerești iubiri.

Dar ah, prea sfântă vrerea lui
Cum soarta o-a schimbat

Și cât amar și cât necaz
Mereu te-a cercetat!

Ah, câte veacuri pe-al tău plain
Mereu am suferit,
Și cât ai noștri bieți strămoși
La sinu-ți au jelit!

De câte-ori al tău pământ
Cu sânge au udat,
Seninu-ți cer de câte-ori
De lacrimi s'a 'norat!

De grea robie veacuri lungi
Să 'ndure le-a fost scris,
Și rareori un cer mai blând
O clipă le-a suris.

Dar ori și cât au suferit,
Ei nu te-au blestemat,
Ci zi de zi și an de an
Mai cald te-a 'mbrățișat.

Și dacă soarta 'n viitor
Tot chin ne-o rânduie,
O clipă nu vom încetă
Ca ei a te iubi.

Și 'ntemnițări și schingiuri
Și noi vom îndură,
Dar nici când nu ne-om deslipti
De sfântă glia ta.

Și cel din urmă-al nostru gând
Spre tine-o fi țințit,
Ardealul nostru, leagăn scump,
Dar mult nenorocit!

Brașov, Maiu 1898.

Andrieu Bârseanu.

In amintirea lui Andreiu Bârseanu.

— Rânduri dintr'o scrisoare. —

Mare mi-a fost consternarea, când — reîntors dintr'un sat din fundul munților Prahovei, unde mă retrăsesem pentru liniște și odihnă — aflai abia acum de moartea fără timp a lui Andreiu Bârseanu, acest sfânt învățător și neîntrecut sftenic al fraților noștri ardeleni, nemuritor fiu al neamului românesc întreg prin puterea caracterului, prin munca lui fără seamăn, prin talentul său și prin jertfele ce a făcut pentru răspândirea culturii în popor.

Văd că rândurile înaintașilor noștri se răresc — de câtăva vreme — cu multă grabă. Și golul devine cu atât mai înspăimântător, cu cât intelectualitatea trece printr'o ne mai pomenită lipsă, iar luminătorii neamului sunt puși tot mai în umbră de precupeții gălăgioși, care profită de negura zilelor grele prin care trecem, ca să scoată la iveală marfa lor prefăcută și otrăvitoare.

Am văzut de aproape cu cât amar a închis ochii, într'o Românie bătuită de furtuni necunoscute până atunci, Titu Maiorescu și cu câte sforțări, trădate uneori prin oboseala vârstei, se sileă să ne îmbărbăteze pe tinerii din jurul lui și să ne facă să întrezărim trandafiriu viitorul printre norii negrii care apăsau în acele zile românimea de pretutindeni... Imi dau seama cu câtă îngrijorare trebuie să fi părăsit sufletul lui Andreiu Bârseanu pământul mărit țal României micșorate prin lipsa de oameni potriviți vremurilor mari de acum. Nu-mi va trece niciodată indignarea pe care mi-a pricinuit-o gestul nedemn al celui ministru sau secretar general dela Cluj, care a crezut că poate insulta pe marele pedagog și apostol al românismului, cu un act ridicul de destituire.

Te rog, scumpe domnule, fii interpretul meu pe lângă întregul comitet al «Asociației» și exprimă-i sincera mea mâhnire și durere. Doresc ca norocul — nedesmințit până acum — al românimii, să ne dea cât mai de grabă și cât mai în plin compensațiile, la care năzuim cu toții.

Cele mai sincere sentimente de prietenească afecțiune dela devotatul Dtale,

I. A. Bassarabescu.

La Crăciun.

1. Copilul.

*Bucurie, bucurie
La apus și răsărit,
Căci a lumii mântuire
Iată, iată a sosit!*

*Din părinți fără avere
Intr'un sat necunoscut
Un copil sărman și gingaș
Azi în iesle s'a născut.*

*Dar acest copil odată
Lumea 'ntreagă va uimi,
Căci minciuna și păcatul
Fără milă va zdrobi.*

*Omenimea prăsnuește,
Cântă îngerii în cor,
Iar măicuța tinerică
Blând admiră-al ei odor.*

2. Colindătorii.

*Ce mișcare, ce cântare
Se aude pe 'nsărat?...
Sunt colindătorii harnici,
Ce pe uliți au plecat.*

*Băiețași la față rumeni
Cu căciula pe urechi,
Ce nu vor ca să se piardă
Datinile sfinte, vechi.*

*Ei pășesc cu străduință
Prin omătul sclipicios
Și sub streșini primitoare
Cântă-și cântecul voios.*

*De-un copil trimis din ceriuri
Peste tot ei povestesc,
Si de-a spune-a lui ivire
Nici decum nu obosesc.*

*Frigul tot mai tare crește
Neaua scârțae sub pași.
Ce le pasă?... E Crăciunul;
Ei colindă dragălași.*

3. Steaua.

*Din hârtie e făcută
Și de-un băș e aninată
Dar întreabă-l... El n'ar da-o
Nici pe lumea asta toată.*

*Cântând versuri mult voioase
El mereu o învățește,
Ș'a lui față rotunjoară
Tot mai falnic strălucește.*

*Stelilor din înălțime,
Ce clipiți cu-așa mănă?...
Înțeleg... Necaz vă face
Steaua mândră de hârtie.*

Andrieu Bârseanu.

Poesia lui Andreiu Bârseanu.

Poesia e laturea cea mai puțin cunoscută a personalității lui Andreiu Bârseanu.

Se știe activitatea lui de dascăl, cea de folclorist (el fiind cu Dr. I. Urban Iarnik culegător nu numai al strălucitelor «Doine și strigături din Ardeal», ci și al celor «Cincizeci de colinde populare», precum și acel Sandu Pungă-Goală care ne-a dat o minunată colecție de snoave și glume etc.), cea de popularisator științific (remarcăm «Călătoria lui Stanley prin Africa centrală», pe lângă o sumă de articole și disertațiuni), cea de istoriograf (cu mult apreciată «Istoria școalelor centrale române gr.-or. din Brașov», cu ultima sa comunicare dela Academia Română despre catehismul luteran «Intrebarea creștinească», al cărui original l-a descoperit el la Sighetul Maramurășului cu prilejul adunării generale a «Asociațiunii» în vara anului 1921 etc.), cea de redactor și director de reviste, cea de orator și îndrumător cultural al neamului în calitatea lui de președinte al celei mai vechi societăți culturale românești — și mai ales aceasta, — dar cea de poet mai puțin. Tot ce se știe până acum despre el în această privință eră, că el este autorul mult cunoscutului și cântatului «imn al unirii» cu muzica de Ciprian Porumbescu, precum și al câtorva poezii răslețe, risipite prin coloanele unor ziare și reviste ca «Convorbiri Literare», «Gazeta Trans.» sau în unele almanahuri și albumuri. Mai e cunoscut și poemul «Grăește marea», tipărit de curând la Academia Română. Și atâta tot.

Trebue să constatăm că modestia lui excesivă a fost pricina că această lature a personalității lui este atât de puțin cunoscută. Deși această lature nu e mai puțin remarcabilă. «Cântecul colegial» scris de el pentru societatea academică din Viena «România Jună» a devenit «Imnul unirii», imn național, cunoscut aproape de toată suflarea românească. «Imnul Astrei», scris tot de el la cea mai frumoasă serbare culturală ce am avut noi, Românii Ardeleni, la începutul acestui secol, la jubileul semicentenar al Astrei la Blaj în 1911, cu muzica de compozitorul blăjan Iacob Mureșianu, iarăș e îndeobște cunoscut, devenind patrimoniu cultural comun. Dar mai sunt și alte creațiuni poetice ale sale care, dacă le vom strânge într'un mănunchiu, presintă deosebit interes și multe dintre ele vor trece în anto-

logii și cărți de cetire pentru școală și popor ca tot atâtea bucăți alese. Așa sunt: «Ardealul», «3/15 Maiu 1881», «Comorile lui Iancu», «Popa Gheorghe», «Un falnic glas», precum și numeroasele sale versuri pentru copii, cari se pot pune alături de ce s'a scris mai strălucit la noi în această privință.

Dar mai sunt și altele!

Ca unul care, cu permisiunea văduvei d-ne *Catrina A. Barseanu*, am avut fericirea să răsfoiesc caetul III cu poeziile sale (semn că a mai avut și caetul I și II, cărora nu li s'a dat încă de urmă!), îmi iau voie să fac în cele următoare o scurtă dare de seamă despre cele aflate în numitul caet. Bine înțeles, această dare de seamă nu are pretenția de a fi completă și cu atât mai puțin desăvârșită. Ea înfățișează o parte din ceea ce întâmplător mi s'a pus la îndemână în câteva clipe de răgaz. Nimic mai mult.

Înainte de toate țin să previn pe cetitori că inspirația poetică a lui A. B. nu se mărginește la sentimentul național, ci ea stăpânește o gamă cu mult mai întinsă și mai variată de simțiri.

E adevărat că patriotismul este sentimentul său cel mai puternic. El i-a inspirat cele mai frumoase și mai fericite creațiuni, fiindcă el este sincer și pornește chiar dela glorioasa noastră origine latină. Nu numai în prosă, cu prilejul cuvântării de deschidere a adunării generale a «Asociațiunii» în Șimleul Silvaniei la 1908, și nu numai în cântecul nou «Un falnic glas», tipărit în Almanahul scriitorilor dela noi, îngrijit de dl Dr. Seb. Bornemisa, aveă să ne vorbească el despre «al Romei falnic glas», ci și într'o inspirațiune mai lungă, durere, nu chiar terminată încercă el să ne transmită «*Salutul Romei*», din care reținem aceste două strofe pentru frumuseța formei și adâncimea înțelesului lor. *Salutul* însuși sună astfel:

«Să nu vă temeți, dragii mei!
Curaj, curaj, tot înainte,
Păzind a voastre drepturi sfinte,
Nu uită Roma fiii săi!»

Efectul binefăcător al cuvântului ei dătător de viață îl tâlcuește astfel:

Ah, dulce fu acest cuvânt
Și-aducător de mare bine. —
În pieptul său, zeu, oare cine
Nu simte azi un nou avânt?

Dar nu mai stăruim asupra unui sentiment, ale cărui dovezi clasice stau la îndemâna ori și cui în poeziile sale cele mai bine cunoscute, în parte reproduse și în numărul de față al revistei noastre.

Afară de patriotism, pe poetul A. B. l-a mișcat: amorul, prietenia, respectul față de bătrâni, pietatea față de morți, iubirea pentru copii, pentru natură, credința, sbuciumul religios, dragostea de știință și de adevăr, idealul transcendental. Pe lângă toate acestea mai eră și de spirit și de inimă.

Să analizăm pe rând aceste sentimente și să ne convingem despre calitățile lui poetice.

1. *Amorul* l-a cântat într'un poem mai lung «Ochii negri», de-un profund sens moral, tâlcuit așa de nemerit în versurile finale:

«Vă feriți de ochiul negru
Și de focu-i voluptos,
Decât norii plini de trăsnet
Și decât turbata mare
El e mai primejdios!»

La cununia domnișoarei E. B. el trimite un duios «Glas din depărtare» într'o zi de serbătoare care:

...două inimi a răpit
Unite prin iubire
Într'un vis dulce 'mpletit
Din aurite fire

și făceă această urare de bine pentru fericirea tinerei părechi:

O, fie veșnic acest vis
Și veșnic dulce fie,
În el pierdutul paradis
Din nou pe lume vie!

Sorei d-șoarei E. B. care l-a rugat să-i scrie ceva de amintire pe o elegantă foaie de album, după mai multă vreme îi face următoarea dedicație la 3. IV. 1889:

Sunt ani de-atunci...
Zimbind mi-ai dat astă hârtie
Și mi-ai zis: Scrie!
Azi implinesc...
Și ce-ar puteă să-ți spună aste șire,
Decât ce 'n suflet îți doresc:
Trăește 'n fericire!

Precum am văzut și din poesia «Ochii negri», pe A. B., ca și pe atâția alți poeți, îl frământă taina negrăită a ochilor omenești — mai cu seamă ai femeii — aceste minunate ferestre ale sufletului, prin care se revarsă atât lumina bunătății, păcii și iubirii, cât și fulgerele mâniei, urii și turbării. Gândindu-se la acest mare mister concentrat în ochii persoanei iubite, el constată că:

Olas în lume nu e
Ce zăresc eu ca să spue;
Dar în blânda lor clipire
E întreaga-mi fericire.

Mai jos nu s'a coborât. S'a mulțumit cu «clipirea ochilor» și a sprâncenelor și n'a căutat viul cald al formelor rotunde, ca alți poeți. Mai spiritual, mai cast, mai candid nu se poate. Sărutarea, chiar dacă o dă un sănătos fiu al naturei, Florea vânătorul, fetiței rătăcite în muriș, înaintea lui e un «lucru-așă pocit», de care râde și izvorul din pădure cu brusturii și fagii lui.

El știe bine, ce primejdie este amorul nelnfrânat și beția. De aceea arată efectul lor desastroos în «Crâșmărița din Isvor», zicând:

Ăsta caii și căruța	Și cu toții se cufundă
În zăpadă și-a lăsat,	Într'un lung și dulce vis
Cela dracului nevasta	Și 'nainte-le cu toții
Și copii și tot și-a dat.	Mândrul raiu îl văd deschis.

Când se deșteaptă însă din visul îmbătător, au capul greu, ca după orgie, și simt silă de ziua de azi și teamă de ziua de mâne.

2. *Prietenia* ce l-a legat de dl N. Petra Petrescu l-a făcut să simtă puternic durerea acestuia, când moartea nemiloasă i-a răpit înainte de vreme pe unica sa copilă. Amiciția rareori este motiv de inspirație în literatură și mai rareori prilej de sinceră compătimire. În literatura noastră nu cunosc alt prilej de felul acesta decât al lui A. Vlațuță pentru «Iulia Hașdeu», unde se constată fatalist și într'o resemnare tristă, aproape pesimistă: «Să poărte-atâta minte, un cap atât de tânăr a fost de neiertat». A. B. însă, ca un creștin credincios ce eră, încearcă să mângăie pe părinți cu credința în fericirea din lumea cealaltă, cu idealul transcendențial:

Ah, ștergeți lacrimile voastre,
Părinți, cu suflet intristat!
Pământul a pierdut o floare,
C'un inger ceru-i mai bogat.

El varsă balsamul vindecător al credinței peste ranele adânci ale părinților prieteni. O prietenie adevărată, de altfel, fără de un solid fundament moral-religios este cu neputință. Idealul transcendental comun este chiagul care unește sufletele mai mult decât ori și ce. De aici importanța religiei la alegerea prietenilor.

3. *Respectul față de bătrâni* i-a dictat cu prilejul serbătoririi septuagenarului publicist Iacob Mureșianu, tatăl fericit al unei număroase și valoroase familii, următoarea dedicație însemnată «IX Dlui I. M.» în carnetul III amintit mai înainte:

De-asupra creștetului tău	Și-acum, în juru-ți când privești
Trecut-au vremuri crunte,	De sub albita frunte,
Tu însă verde ai rămas	Mlădițe mândre îți surid
Ca bradul cel din munte.	Ca bradului din munte.

Străinul caută fermecat
La pletele cărunte,
Șoptind: de n'ar avea sfârșit
Idila cea din munte!

Dacă ne gândim că fericirea cea mai aleasă a celor mai mulți muritori pe pământ este să aibă o familie distinsă, atunci vom înțelege că nu se putea face o urare de fericire mai potrivită decât invocarea idilei de dragoste patriarhală între falnicul brad bătrân și mândrele mlădițe tinere. Scrisă pe un transparent fin, această dedicație a avut darul să impresioneze adânc pe bătrânul serbătorit și să o păstreze în sanctuarul familiar ca pe o relicvă prețioasă.

Fericiți ceice se împărtășesc de asemenea surprize plăcute, dar și ceice le pregătesc!

Într'o altă poezie «Moș Vasile» a cântat pe bătrânul Vasile Lacea, care cu bățul în mână a supravegheat edificarea noului liceu românesc din Brașov. Mare pagubă că nici această poezie nu e chiar isprăvită.

4. *Pietatea față de morți* i-a inspirat măreța «Cantata», scrisă cu prilejul jubileului școalelor române din Brașov, cu musică de George Dima. Fiind destul de bine cunoscută, atât

una, cât și cealaltă, nu mai stăruim de astă dată asupra lor. Amintim mai bine un modest epitaf, scris la 18 Noemvrie 1894 cu prilejul morții dsoarei Augusta Glodariu, conducătoarea unei grădini Froebeliane de copii. Epitaful e acesta:

Grabnic din lume-ai sburat, lăsând copilașii în plângeri,
Trebue că 'n cer s'a deschis o mândră grădină de îngeri.

Se cere, în adevăr, o inimă nobilă, ca să vibrezi astfel și să fii în stare a face orice de dragul prietenilor și cunoscuților buni. Dar se știe că oamenii mari se cunosc și după atențiunea și grija ce o arată în lucrurile mici, față de cari alții stau nepăsători.

5. Dar decât morții, mai mult l-au preocupat, cum eră și firesc, cei vii. Mai ales *copiii!* Lor le-a rezervat unele din cele mai izbutite creațiuni ale sale. Bagseama, unde el n'a fost învrednicit să aibă fii trupești, a încercat să-și câștige cât mai mulți fii sufletești.

Cu câtă dragoste și bucurie 'nu vorbește «La Crăciun» nu numai de copilul «sărman și gingaș», născut într'o iesle, dar menit să aibă cel mai însemnat rol în vieța omenirii (micul Isus), ci și despre alți copii și copile drăgălașe. El a cântat doar «Copila și fluturelul» în versuri de o mișcătoare naivitate. Sub influența poeziei mistice «Erlkönig» (Craiul codrului) de Goethe s'a înduișat și el de o «copilă bolnavă». A simțit apoi bucuriile nevinovate ale celor mici, când a scris în «Colindătorii»:

Frigul tot mai tare crește,
Neaua scârțâe sub pași.
Ce le pasă?... E Crăciunul.
Ei colindă drăgălași.

Asemenea când arată strălucirea stelei de hârtie a copiilor de pe pământ, în fața căreia pălesc de mânie și invidie și stelele de pe cer:

Stelelor din înălțime,
Ce clipiți cu-așa mânie?...
Înțeleg... Necaz vă face
Steaua mândră de hârtie.

Dar dragostea și interesul ce-l avea pentru copii și poezia lor l-a făcut să țină condeiul în mână până în timpul din urmă. «Telegraful Român» din 1919 încă are câteva posesioare menite celor mici din condeiul lui. Și acum îmi aduc aminte cu ce

emoție spune la cea din urmă ședință plenară a secțiilor științifice-literare din 1922, că regretă din inimă că bătrânețele și boala nu-i îngăduie să prelucrez tot materialul frumos și mult ce l-a adunat anume pentru micii cetitori. El eră pătruns de adevărul cuvintelor lui Goethe: «Nur das Beste ist gut genug für unsere Kinder» (Numai ceea ce e foarte bun este destul de bun pentru copiii noștri).

6. Avea și *sentimentul naturii*. A cântat primăvara, vara, toamna și iarna. În deosebi primăvara îl însuflețea mult, îl umplea de speranțe și îl făcea să exclame:

Bine-ai venit, bine-ai venit,
Frumoasă primăvară,
Cu raze vii, cu dulci cântări
Cu-a florilor comoară.

O părțică din această comoară ne desvăluie el într'altă poezie, spunând ce ființe drăgălașe se ivesc «de sub zăpada albă»:

Ghiocei cu trupul sprinten,
Brebenei și toporași
Și voioase viorele
Deschid ochii drăgălași.

Și apoi ne dă această superbă imagine despre lunca înflorită:

Ca o mamă tinerică
Lunca veselă zimbește
Ș'un covor (de iarbă verde)
Copilașilor gătește.

Cele mai multe fenomene ale naturii el le simbolisează. Astfel privind ofilirea înainte de vreme a ghiocelului, el constată cu tristeță:

Așa-i și pieptul omenesc!
Când visu-i mai frumos,
S'aruncă crivățul turbat
Și-l sfarmă nemilos.

Când cumnatul său, actualul preot din Dârstele Brașovului, a lăsat să taie bradul secular de lângă biserica parohială, la umbra căruia s'au odihnit atâtea generații de credincioși, el a început să scrie poezia, durere neisprăvită, «Bradul din Dârste».

L-a impresionat și a cântat și pe legendarul păstor din lună care e îndrăgit de-o stea la care nu poate ajunge, precum își

aduce aminte și de cei de pe pământ în poesia sa «Păstorii», inspirată tot din cadrele fermecătoare ale naturii-mame.

7. Sufletul acesta bogat și bine înzestrat n'ar fi deplin, dacă i-ar lipsi sentimentul cel mai adânc care ne leagă nu numai de lumea înconjurătoare, ci ne face atârători de marele Ziditor al universului: *sentimentul religios*. Armonia cea mai desăvârșită, echilibrul cel mai statornic, avântul cel mai sublim ni-l dă inspirațiunea transcendentală, care ne face să ne simțim o parte dintr'un mare întreg nevăzut.

Adevărul religios e pretutindeni, dar nu-l află decât cel ce-l caută cu luare aminte. Iar când îl află, ca un alt Moise cu toiagul făcător de minuni, decoperitorul de adevăr se renaște el însuși și regenerează întregul său popor. Posesiunea fericitoare a adevărului este, deci, ținta finală a întregului sbucium omenesc, iar nu căutarea însăși a adevărului, precum credea foarte greșit Lessing, fiindcă în aflare nu în căutare avem mângăere.

Reproducem pentru adâncul ei înțeles următoarea poezie :

Ascuns e adevăru 'n noi
Întocmai ca isvoru 'n stâncă;
Îl caută mulți, dar câți ajung
S'aline setea lor adâncă?...

Cu pieptul ars zadarnic mii
Muncesc vieața lor întreagă;
L'aud șoptind, dară la el
Prielnic drum nu știu s'aleagă.

Dar într'un ceas merit de veci
Un Moise, iată, se ivește.
Lovește stânca... stropi lucesc.
Poporu 'ntreg întinerește.

De-ar avea parte și poporul nostru de-o întinerire sufletească, precum e cea dorită de autorul acestei și a celorlalte poezii cu subiect național și religios, analizate mai înainte! Ar fi cea mai mare binecuvântare pentru noi și pentru lumea întreagă! Pentru că oricât s'ar «oțăți» unii sociologi fără bun simț, poporul nostru nu-și poate îndeplini chemarea în lume decât ca popor creștin pe dea'ntregul. E cea mai înaltă a lui chemare să fie mijlocitor înțelept între Apusul de unde se trage și între Răsăritul unde l-a merit soarta să trăiască.

Dacă mai adăogăm că poeziei lui A. B. nu-i lipsesc nici notele de spirit, precum o dovedesc epigramele: «Unui pictor», «Unui poet» sau și poesioara «In cafenea», unde ne prezintă pe toți ofițerii și galantonii înzorzonați și dornici de aventuri.

ca robi ai bancherului, am spus aproape tot. Nu mai cităm din aceste poezii pentru a nu introduce și alt ton în această dare de seamă.

* * *

Voind să caracterisăm poezia lui Andreiu Bârseanu, trebuie să împrumutăm o imagine dela el însuși. Autorul e nu numai cel mai bun tâlmăciu al cuvintelor proprii, ci în cazul de față, atribuindu-i cuvinte ce el le-a spus în alt înțeles, chiar cel mai bun judecător și apreciator al său. Poezia sa e ca copila buciumană, pe care o cântă în «Păstorul Detunatei»:

Și la graiu e drăgăstoasă
Și la inimă voioasă.

Mare pagubă că nu e cunoscută în întregime precum se cuvine. Și mai mare, că multe bucăți sunt începute, dar neisprăvite. Cine știe, poate chiar dacă și-ar fi publicat volumul, câte dintre strălucirile lui versuri, n'ar fi avut soarta pe care ne-o descriu versurile lui din «Pribeagul?»:

Iar numele de toți mărit
Nu-l are cel mai harnic,
Ci-acel ce este 'n lingușiri
Și în minciună darnic.

Mai ales după tristele experiențe ce le avem!

Oricum însă autorul în scurta-i viață trecătoare eterne fapte a împlinit, precum zicem noi în cuvintele strofei finale a «imnului unirii», de aceea marele lui suflet bogat, bogat e răsplătit și va fi și mai mult prin amintirea totdeauna recunoscătoare a urmașilor.

Ioan Georgescu.

Cugetări din discursurile lui A. Bârseanu.

'Dar literatura este totodată un eflux al culturii; fără un grad oarecare de cultură ea nici nu se poate închipui. De altă parte însă ea este și un propagator însemnat al culturii; popoarele cu o literatură bogată națională de obicei au și o cultură însemnată. Cu un cuvânt: ele se influențează una pe alta și de regulă merg mână în mână, afară de cazul, când la un popor sunt deosebiri prea mari sociale.

Părintele Vartolomeu.

— Povestire. —

În Dumineca următoare, îmi luai bățul din colțul odăii și cam spre seară pornii să văd pe bunul meu prieten, care era părintele Vartolomeu, — pe numele său întreg: Vartolomeu Popescu...

Îl cunoșteam de mult, — și când mă vedeă revenind în sat, își fâlfâia mânecele antereului, deschizând brațele ca să mă cuprindă în ele.

— «Să trăești fiule și bine ai venit la noi» îmi spunea cu glas sonor, — și după ce mă îmbrățișă, își trecea domol mâna dreaptă peste barba-i albă, lungă și lucioasă. Era bătrân părintele Vartolomeu, așa că de-mi zicea «fiule», era potrivit. Ochii lui cafenii aveau totdeauna o lucire de voce bună, iar pletele-i albe cădeau pe umeri ca un guler mare de argint.

Locuința preotului era sus, pe culmea din față, unde stăruia și biserica satului.

Mergând încet pe cărarea de pe viroaga crăpată de secetă, mă gândeam mai dinainte la chipul cum avea să mă primească părintele și la glasul lui limpede, cât și la mângăierile ce avea să-și dea bărbei cu mâna dreaptă.

Ajunsei la poartă: un câne care nu prea părea dușmănos, veni în trap ușor spre mine, hămăind îndoelnic; dar ajuns la poartă, începui a da din coadă — semn că intențiile sale erau pașnice. Îi dădui și eu un nume, ca pentru câni, și deschisei astfel vorba cu el:

— «Mă Lupei, mă... Ce face părintele, mă Lupei?!» Ca și cum ar fi înțeles, începui să geamă din fundul gâtului și să dea și mai repede din coadă, ceea ce mă îndritui să continui convorbirea:

— «Hai Lupei, du-te și spune părintelui c'am venit...» Presupusul Lupei începui să dea din cap și hămăi ușor: «ham, ham!» ca și cum ar fi zis: «poftim, poftim!...» Chibzuind după prietenia hămăitului, deschisei încet porțița. Cânele începui să scheaone și să se tăvălească prin iarba și pe urmă încordându-și șalele, sdupăi cu labele pe pieptul meu, în chip de joacă. Făcându-mă că nu bag de seamă petele de praf ce-mi făcea

și ca să nu-i pierd prietenia, îl apucaii, în ghip de glumă, de după ceafă.

Mergând spre cerdacul casei, mă uitam în gospodăria preotului. Un covor de iarbă necălcată se întindea peste tot. Incolo, spre hambar, se întindeau câteva brazde de zarzavaturi și se înălțau câteva floarea-soarelui nalte și aplecate, de parcă ar fi fost niște străjeri adormiți. În fundul curții un grajd, un hambar și o coteneață, toate mici și curate, iar în mijlocul lor se ridică un porumbar, în jurul căruia fâlfâiau porumbei albi, pestriți, rotați, — guruind nelncetat... Dar la vremea aceea de după amezi de Duminică, se părea că și găinele și porumbeii și vaca din grajd dormitează în căldura soarelui de vară. Numai din vreme în vreme, câte-o pereche de porumbei trecea pe deasupra ogrăzii, înălțându-se în văzduh și făcând «fâlf-fâlf»... din aripile desfăcute larg.

Pe cerdacul casei, prins tot în lujere de hemei și de vișă sălbatică, se odihneau la căldură un motan și o cană uitată, — iar pe peretele din dreapta intrării, într'o cușcă mare, își ducea vieața o mierlă ageră, care, cum dădă cu ochii de mine, șueră un semnal ascuțit, și pe urmă, ca o salutare de bună venire (mă văzuse doar în mare prietenie cu pretinsul Lupei) începă, dar nu sfârși, aria — vechea arie :

Alexandru Beldiman
Infocat republican...

Nu-mi închipuiam că venind să fac o vizită prietenului meu, aveam să-mi reamintesc de această melodie, care-mi întovărășise multe zile ale copilăriei mele, și pe care n'o mai avusesem în lumina minții de zeci și zeci de ani... Imi spusei și eu în gând: «minunate sunt căile tale, Doamne!» și mersei mai departe. Mierla mai flueră încă odată de parcă ar fi chemat pe cineva, — și tăcū. Peste tot, câteva clipe, domni o tăcere limpede de vară. Nici măcar vântul nu bătea. Privii în vale satul toropit de căldură... O ușă scârțil undeva, — un pas se auzi... și deodată, brațele primitoare ale părintelui Vartolomeu, se deschiseră largi spre ființa mea. Nu-i mai fâlfâiau aripele antereului de vreme ce nu eră îmbrăcat cu antereu la vremea aceea, ci purtă o ușoară reverandă de lustriu, fără mâneci.

— «Intră, fiule, întră!... Poftim!...» Mă lăsaî sărutat pe amândoi obraji de părintele Vartolomeu, ale cărui mustăți mi-roseau vag a tutun și încă, nu știu de ce, a lemn de cireș.

Intrai în odaia din stânga, dinspre drum. Deodată mă cuprinse o răcoreală prietenoasă și o aromă de mere creștești. Privii în jurul meu, dar mai înainte de a-mi da seama de cele ce mă înconjurau, auzii pe părintele Vartolomeu, cerându-și iertare:

— «Fiule, iartă-mă... Dă-mi răgaz să arunc o haină cuviincioasă pe mine...»

N'avui vreme să-i spun că «nu face nimic», — părintele se și sterse vederei. Rămas singur, privii din nou odaia. Eră văruiță și luminoasă, la ferestre atârnavu ușoare perdeluțe înhorbotate pe margini, — câteva scaune simple se găseau în apropierea ferestrelor, — într'un colț o etajeră cu mici nimicuri stricate și nefolositoare, iar în colțul dinspre răsărit icoana sfântului martir Gheorghe, omorând Balaurul. Pe masa din mijloc acoperită cu o învelitoare făcută din romburi de canava roșie și albastră, stătea un album cu cheutoarea stricată, mai spre un colț un divan cu perne tari și cu o mesuță la unul din capete, adevereă că acolo e locul de odihnă de după amează a preotului. Se și vedeă că de acolo se sculase bătrânul ca să mă primească. Urma capului lui pe perna de cit gros rămăsese încă, iar pe măsuță un jurnal stătea răvășit. Dedesuptul jurnalului cutia cu tutun, iar dedesuptul ei un maldăr de jurnale păturite bine. Mai la o parte, tot pe măsuță, o cărțulie legată în piele și având tipărit cu litere aurite: «Noul Testament»... În colo nimic... Ba nu: pe jos erau întinse scoarțe de casă vârgate și curate... Și atât!.. Nu mă gândeam la nimic, doar de priveam dunga groasă de soare care se târă trândavă pe scânduri, când auzii în coastă un ciripit ușor: «*chip-chip-cirip*» ca o chemare. Nu băgasem de seamă că deasupra divanului mai eră ceva: o cușcă în care doi stigleți ciripeau a bună-venire... Surăsei!.. Și eram gata să încep convorbirea cu nouăle mele cunoștințe, când părintele Vartolomeu intră pe ușă, schimbat în altă haină închisă până la gât și cu mâneci. Toată fața îi radeă. Când văzû că privesc cușca, se oprî și-mi zise:

— «Hm! ce-i fi zicând de mine?...» Și fără să-mi dea răgaz să spun că nu gândesc nimic de rău, părintele zise:

— «Ce vrei? Slăbiciuni de om bătrân... Și-și mângăia barba fără s'o resfire în două. Apoi, tot surzând, urmă:

— «Așa vine-o vreme, când te deslegi de cele pământeste mai de tot și când de teama golului bătrâneții, îți faci prieteni, ba un câne, ba niște păsărele... Și tare-s blânde săracele!..»

Stigleții ca și cum ar fi bănuit că părintele vorbește despre ei, se opriră pe bețișoarele albe și aruncară cu sfială o cirpire subțire și întrebătoare. Privirăm spre ei și zimbirăm... Cu ochii ca niște picături negre de cătran topit, păreau că zâmbesc și ei.

Îl întrebai apoi de sănătate și de cele ce se mai petrecuseră de când nu ne mai văzusem.

— «Bine, fiule, bine — îmi răspunse părintele — bine... La mine vremea acuma, e ca și cum ar sta pe loc... Așa-i la bătrânețe, fiule... Dar d-ta?...»

Și dădui scurte lămuriri despre rostul vieții mele, după care, părintele Vartolomeu mângându-și barba, rosti liniștit:

— «Bine, — iaca-i bine, fiule...»

O scurtă tăcere se așeză peste vorbirea noastră, în care nu răsbea decât ușoarele trosnituri ale seminței de cânepă, sfărâmată de pliscurile stigleților... Afară cânele hămăi leneș de câteva ori, iar mierla șueră după el, ca pentru a-i impută că a sculat-o din somn. Prin dunga groasă a soarelui o muscă trecu încet.. Și iar legarăm vorba, aducându-ne aminte de cele trecute:

— «Ce mai face, părinte, acela... cum îi spune?.. Acela care...?...»

— «Care fiule?...»

— «Ce-l de-a omorât pe...»

— «Pe Grigore Pintilie?»

— «Da — da...»

— «Ioniță Pântea?...»

— «Da — da...»

— «El săracu'... a murit... zise simplu părintele, apoi adăogă: «iaca anu' de când l'a iertat Dumnezeu de toate păcatele lui...»

— «Și de ce-a murit?...»

— «Ca omu' ... i-a venit, pe semne, vadeaua lui...»

Când fu gata să-mi spună cum de i-a venit vadeaua, ușa odăii se deschise și o țărancă bătrână cu testemel cără-

miziu și cu papuci în picioarele goale, aduse o tavă cu miere și cu apă rece.

Părintele mă pofți:

— «Ia fiule... Nu avem dulceturi, — noi trăim mai mult cu mierea... Nu-i rea, — face tare bine la stomah...»

Luai din fagurele galben de parcă eră licoare de aur, — și băui apa rece, păstrată în chiup de piatră în beciul părintelui. Luă și el.

După ce plecă femeea, părintele ștergându-și mustățile cu o batistă mare cât o ogradă, legă din nou firul vorbei:

— «Ioniță Pântea?!.. Săracu' Ioniță... A murit pe la Drăgaică, anu' trecut...»

Vag îmi aduceam aminte de-o istorisire de pe vremuri, a părintelui Vartolomeu, — de-o crimă, — de-o ispășire, — dar de atunci eră vreme și uitasem... Se vede că părintele băgă de seamă lucrul acesta, căci îl auzii:

— «Ai uitat?...»

— «Cam așa, părinte...»

— «Că doar numa' asta aveai de făcut: Să ții minte povestea lui Ioniță Pântea?!... Hm!... Cum nu eră să uiți?...»

Surzând, părintele urmă povestea:

— «Parcă văd ca acum... Eră o noapte așa de neagră, că puteai să-ți dai cu degetele în ochi... De cu ziuă avusesem treabă pe la biserică, prin sat, și deși nu eram bătrân chiar ca acuş, da' adormisem greu. Plouă și cântau huhurezii... Și iată că la vreme de noapte adâncă, aud: *boac-boac* în uşă. Mă scol și-mi arunc o haină pe mine... «Cine-i fiule?» zic... Tăcere... Aud numai un răsuflet ca de vită. Crezui că a scăpat vițelul și a nimerit la uşă. Da' iar: *boac-boac*... Și nu părea că ciocăneala-i din greșeală... Zic iar: «cine-i fiule?...» Și iar răsuflet greu... Mă cuprinse o nedumerire... Auzisem peste zi că niște răufăcători călcaseară cu o noapte mai înainte conacul lui Dumitrache Poterașu, da' nu puteam crede că furii aveau ce căută la mine... Gândindu-mă la bunătatea lui Dumnezeu, deschisei uşa... Joș, căzut pe brânci, un om... Zic: «Cine ești tu?...» Abià atunci își ridică omul trupul, — și cum luceă puțin zarea spre miază-noapte, îi văzui fața udă de ploaie și mânilor pline de noroiu. «Ce ai fiule?» — și mă plec spre el... El zice greu: «părinte!...» «Haide, scoală — îi zic — ce este?...»

Il luai de subțiori și-l adusei în casă. Eră petecit de tot și respiră greu... Aprind lumânarea... Văzui pe Ioniță Pântea... «Ce-i Ioniță, fiule?!...» Ca o bleandă, Ioniță căzû în genunchi și începû să plângă: «...Părinte, am ucis...» Mă plec spre el: «Cum? ai ucis?...» «Da, părinte, am ucis...» Și ce să-ți mai spun, fiule? Aflu toată povestea: Ceartă dela pământ, zavistie, volbură sufletească, — și, pe urmă, a ridicat mâna și a lovit, chiar acolo pe hatul moșiei lor...

— «Și ce căută Ioniță la sfinția ta?» îl întreb pe părintele Vartolomeu...

— Iși cerea, necurmat, pedeapsa... I-am zis: «ai greșit», iar el, dădea din cap și-mi răspunse: «da, am greșit, părinte, am greșit... Ce se fac copiii mei, părinte?...» Zic: «are grije Dumnezeu și de copiii tăi și de tine, care te-ai lăsat ademenit de diavol...» Și Ioniță plângea tăcut... Iaca: ședeă așa cu mânilor împreunate și lacrimile îi curgeau molcome pe obraz...

— «Și pe urmă?»

— «Pe urmă, a ispășit... Că eu i-am zis: Ai încredere în bunătatea lui Dumnezeu și du-te de-ți ispășește fapta... Au venit, l-au luat jandarmii, — și l-au dus... Pe urmă, la ziua judecării, m'am dus și eu și am spus tot ce-am știut, — și l-au condamnat la cinci ani de pușcărie... Și iar, când ne-am despărțit, l-am bătut pe umăr și l-am mângăiat cu vorba: «Ai încredere loane în bunătatea lui Dumnezeu, că are grije și de tine și de nevasta și de copiii tăi...» Și a plecat... Apoi vreme de câțiva ani, am primit necurmat vești dela el, iar nevastă-sa cu copiii s'au dus în câteva rânduri de l-au văzut... Și iar — într'o sară — pe când stăteam prin ogradă văd un străin intrând pe poartă, și când dau să-l întreb: «Cine ești fiule?» îmi înghit vorba: eră Ioniță Pântea... Surădea blajin, ca după o suferință... Imi spuse apoi că-l iertaseră de-un an ce mai aveă de făcut, și că venise cale lungă pe jos, — și acum venise să mă vadă. Mă gândeam la noaptea aceea ploioasă, — și-l priveam... Și-așa a fost, fiule... Pe urmă, a fost Ioniță Pântea un om de curată omenie în poporul meu... Blajin și împăciuitoz zicea: «Nu vă perdeți cumpătul, fraților!...» Și iaca, a murit anu' trecut de molima care-a fost... Când a fost să-și dea sufletul, m'a chemat... «Ce vrei, fiule?» i-am zis... Și așa cum eră, în ferbințeala morții, mi-a spus «iartă-mă pă-

rinte...» și am îngenunchiat și m'am rugat cu amară credință și i-am închis ochii...»

În odaie se făcu o liniște domoală, în care se auzea numai ușoara sburățăceală a stigleților care săreau necurmat de pe un bețișor pe altul. Mi-se părea că eu însumi fusesem față la venirea, în noaptea aceea ploioasă, a lui Ioniță Pântea, că-l cunoscușem și că-i simțisem îndurerarea ochilor lui blajini...

Părintele Vartolomeu își prinse barba între degetul cel mare petrecut pe dedesupt și între palma dreaptă petrecută pe deasupra, și astfel trase mâna în jos, mângâindu-și barba, — ca și cum acesta ar fi fost un fel de exprimare a tulburării dinlăuntru, pricinuită de aducerea aminte...

Și rosti foarte blând:

— «Fiule, așa-i bietul om... ca o frunză, ca un pai pe valul mălos al vieții... Și cine întinde mâna să-l scape, fiule?... Omu-i abraș și numai pentru sine... Da' Dumnezeu îi bun, — și trimite pe alt om și-l ridică...»

O tăcere și mai profundă se așeză din nou în odaia în care razele piezișe ale soarelui se retrăseseră aproape de tot: venea inserarea... Mă sculai să plec... Părintele mă oprî:

— «Ci mai stai, fiule... că mare plăcere mi-ai făcut...»

Mă plimbai puțin prin odaie... Jurnalul răvășit de pe divan îmi aduse în suflet o adiere orășenească și mă atrase spre el... Fără să cetesc ceva anume, îmi plimbai ochii pe deasupra titlurilor din el, scrise cu litere groase...

Părintele Vartolomeu, ca pentru o desvinovățire, mă preîntimpină:

— «Cetesc regulat «Universul», să știi ce se mai petrece pe lumea aceasta...»

Abia îl auzii, căci jurnalul începea să mă absoarbă... Deodată băgai de seamă că e vechiu. Titlurile articolelor vorbeau de lucruri de acum trei luni, care mi se păreau, în starea în care mă găseam, încă și mai vechi. Schimbarea politicei de acum trei luni, o crimă înfiorătoare care făcuse mare valvă în lumea gazetărească, alergările de cai din primăvară și vizita mareșalului Japoniei, erau faptele diverse pe care părintele Vartolomeu le cetise în după amieza aceea înainte de a adormi... O mână nevăzută părea că mă trage înapoi cu trei luni de zile, — iar o clipă avui spăimoasa impresie că, dim-

potrivă, trăisem cu anticipație trei luni... Mă uitai și mai cu băgare de seamă la data jurnalului: așa eră... Tocmai mă pregăteam să deslușesc această supărătoare stare, când văzui lângă mine pe părintele Vartolomeu surâzând blajin și nevinovat:

— «Nu te speria fiule... Așa-i precum se vede... Și nu râde... (dar el surâdea mereu)... Așa mi se întâmplă, — mai cu deosebire primăvara... Ba o zi, ba două, altădată și mai multe, rămân cu cetitul în urmă, și fiindcă nu vreau să rup șirul, iaca, le pun stivă pe toate, la zi (și-mi arată jurnalele stivuite de pe măsuța de lângă divan) și când vieța îmi dă iar răgaz, le iau pe rând și le cetesc de-a-fir-a-părului... Iarna, osebit, mă pun la zi... Ajung aproape de nu mai e deosebire, decât, știi așa..., cel mult două săptămâni... Așa că, fiule, vara, cum suntem acum, sunt cu vre-o trei luni în urmă...»

Vrui să-i spun ceva, dar părintele, cu glas așezat și cu o rămășiță vagă de surâs filozofic, adăogă:

— «Nu face nimic, fiule... Eu vasăzică, sunt bătrân și m'a lăsat vremea în urmă... Asta-i pricina... Mă mai țin și eu după ea cât ce pot... Cât nu, nici Dumnezeu nu are bănat...»

Găsii că are toată dreptatea și de aceea îmi simții împrăștiindu-se și râsul care cercă să mă cuprindă și anumite întrebări cu care voiam să ispitesc pe părintele Vartolomeu... Tăcui deci..., — și la surâsul blajin al părintelui, surâsei și eu, zicând:

— «Chiar așa, părinte Vartolomeu...»

Stigleții săreau mereu de pe un bețișor pe altul, iar mierla, afară, pe semne din cauza răcorei care venea odată cu înserarea, începuse din nou șuerăturile ascuțite, care mă treziră la noi gânduri.

De data aceasta, hotărât, plecai... Și iar părintele Vartolomeu își desfăcui brațele și mă cuprinse în ele, sărutându-mă pe amândoi obraji și spunându-mi:

— «Mai vino fiule... că mare plăcere îmi faci...»

li făgăduii. Când eșirăm pe cerdac, soarele atingeă culmea zării și se înroșise crunt. Lupei — finul meu Lupei — îmi eșă întru întimpinare, dând cu vrednicie din coadă și îngăimând diferite sunete guturale, pe când porumbeii în stoluri, făceau

raite avântate în văzduh. Porneau toți în stol și într'o clipă, tot stolul se lăsă pe-o coastă sau se înălță drept în sus, ca și cum toți laolaltă ar fi fost o singură ființă. De jos se auzea o icneală ca de sfortare, și o fâlfăire catifelată. Apoi, brusc, toți deodată, tăbărau pe coperișul porumbarului într'o foială de albeață nepătată. Mierla, privindu-mă cu ochi foarte întrebători, făcû odată tare *fiu!*... ca și cum mi-ar fi zis: «pleci?»

Părintele mă duse până la poartă și dupăce ne despărțirăm, îmi făcû de câtevaori semn cu mâna, — pe care, apoi, și-o petrecû peste barba-i albă care lucea în cuprinsul porții.

Scoborând încet viroaga, auzii moale și depărtat, șue-rătura mierlei, care — se vede — ca să-mi facă un alai mai impunător, reîncepuse iarăși cântecul revoluționar:

Alexandru Beldiman
Infocat republican...

. . . . .

Și acum, după ani și ani de atunci, mă întreb nedumerit: unde este oare părintele Vartolomeu Popescu, prietenul meu de odinioară, care duhovnicea ucigașii în miezul nopții ploioase și cetea, vara, «Universul», cu trei luni de zile îndărăt?!

Al. Lascarov-Moldovanu.

Oricât ți s'ar părea de indispensabil un viciu, te poți desbăra de el; de virtute însă, odată ce i-ai recunoscut bunătățile, nu te mai desparți. Aceasta din urmă, din chiar voința naturei, își are sediul în om, pe cât timp vițiul este un mosafir nepoftit.

Nici la mare, nici la munte, omul nu poate găsi o liniște mai desăvârșită, mai blândă și mai consolatoare, ca în sânul sufletului său, când are o conștiință curată și o rațiune luminată.

Câtă lipsă de bun simț moral și de respect divin e în faptul de a te ruga lui Dumnezeu, pentru realizarea capriciilor și vanităților tale.

Temperanța este barometrul sănătății.

La tușa Zina.

— Schița. —

Ajunsesese o adevărată patimă să plecăm din București vara unde-va la aer. Decum ne da vacanță, mama începea pregătirile de plecare. În anul acela, tată-meu, mai greoiu, ar fi vrut să stea acasă în tihnă, să-și citească dimineața gazetele, să se ducă la ceas fix la slujbă, iar seara pe răcoare să-l aștepte masa albă și rotundă pusă în chioșc, cu răcitorul lângă scaun, cu sticla de borvis scoțând gâtul vesel dintre bulgării de ghiață, cu dopul nou și curat ca mâna unui bogătaș darnic, spre care ochiul săracului năzuește plin de lăcomie și de nădejde.

— Ce? Iar plecăm la puricii țăranilor din Rucăr? Nu te-ai mai săturat, Polixenio dragă, de pui scumpi și de grohăit de porci? Ce-ar fi, adică, dacă am sta și noi odată să vedem cum e vara în București?...

Mama se încruntă, cosând de foc la balotul cu saltele.

— Se vede că nu ești sdravăn, omule. Dar te-ai uitat la copilași? I-ai văzut că sunt străvezii ca niște iasme? Ce, vrei să ne ofticăm cu orice preț aici?

— Năluciri, Polixenio dragă. Ți-se pare ție... Uită-te la sor'mea Zina și la bărbat-su: Când au părăsit creștinii ăștia vreo-dată Bucureștii? Și-i văd. — slavă Domnului — sănătoși, sdraveni și grași ca pepenii.

E drept că pentru mama și mai ales pentru noi, copiii, sănătatea ăstor doi bătrâni eră o taină care ne minună.

Ajunseserăm să credem că o vară în oraș însemnează moarte sigură; că, începând dela întâi Iulie până la Septemvrie, aerul de acasă începe să ascunză otrăvuri înăbușitoare și poate prin vre-o minune cerească să mai scape cineva cu zile și s'apuce toamna. De câteori citeam în gazete nume de oameni care se prăpădeau în Iulie și August în București, ni se făcea o milă nespusă și ne ziceam: dacă veneau la munte, ar fi scăpat.

Nenea Iancu și tușa Zina erau fără îndoială cei mai chinuiți martiri ai lui Cuptor, din toată lumea.

* * *

Tușa Zina eră o soră mai mare a tatii. Rămasă orfană de mică, a stat nedespărțită de unicul ei frate. Când tata s'a însurat,

a adus-o de zestre mamei și le-a prins bine, fiindcă eră îndemânică și pricepută la toate: făcea și pe doctorul, și pe moașa, și pe bucătăreasa, și pe cucoana, la nevoe. Mai toți frații și surorile mele s'au născut sub îngrijirea ei. Numai eu nu. Când am venit pe lume, tușa Zina eră de opt ani măritată cu nenea Iancu.

Il cunoscuse tata la niște alegeri, i-s'a părut creștin cum se cade și, fără să mai stea pe gânduri, l-a făcut cumnat. Dar și el s'a simțit mândru că ia fată de familie. Și s'a purtat totdeauna ca un inger cu Zina lui.

Eră proprietar departe, peste cheiul Dâmboviței, într'o stradă dinspre Mitropolie. Atât avea: casa. Și mai avea și slujbă câteodată, când șeful de culoare, domnu Ruse, venia cu partidul lui la putere. Atunci nenea Iancu eră numit ori controlor la pescărie, ori inspector la abator și de aceea sta bine și cu măcelarii și cu pescarii, lucru care-i prindea de minune în timp de opoziție, când tot putea s'aducă în jurnal acasă o bucată de carne de tocat. Tușa Zina eră artistă în cheftele. În zile de slujbă — se înțelege — nu mai eșia din mușchiuri fripte — nici el, nici domnu Ruse — și din icre de crap.

Când m'am făcut mai mare și am deschis mai bine ochii, mi s'a părut casa lor o comoară de liniște și de bunătate. Erau singuri, fără copii, și aveau în mijlocul curții un gutui gârbov, care m'a făcut să cunosc întâia oară pe lume fericirea.

Când mă trimetea mama la ei, în după prânzurile arămii de toamnă, îmi luam într'adins pardesiul, chiar dacă eră cald, ca să am la îndemână destule buzunare unde să-mi pui gutuile. Pe cea mai mare, o mângăiam tot drumul cu palma, ștergându-i binișor puful ruginiu de pe deasupra, ca să scot mai la iveală auriul pielitei și să sorb mai cu poftă mireasma toamnei, pe care o ascundeă tainic în carnea ei gustoasă.

Când ziceam tușa Zina și nenea Iancu, ziceam, par'că, și gutuiul din mijlocul curții. Într'un târziu, când am început să văz mai deslușit lucrurile și oamenii, am înțeles că îndurau amândoi lipsuri mari. Răbdarea lor eră proverbială la noi în casă. Mama le trimetea din când în când, mai ales prin mine, câte un pachet cu zahăr și cafea, câte o cutie cu tutun și chiar parale, dar nu atâtea cât să-i îndestuleze. Nu se plâneau însă niciodată. Ea eră mereu cu zâmbetul pe buze și iertă toate și pe toți. El, cam scump la vorbă, dar totdeauna glumeț.

Tocmai pe la mijlocul vacanței, când ne săturasem de răcoarea serilor înstelate, de miros de iarbă cosită și de pajiștele-smălțate cu flori luminoase din jurul Rucărului, mama și-aduse într'o dimineață aminte de ei. Visase pe tușa Zina bolnavă și simțea remușcări:

— Bieții oameni, nu le-am mai trimes nimic dela Paște. Cu graba plecatului, i-am uitat. Dumnezeu știe cât vor fi de necăjiți, ce-o mai fi cu ei, cum or mai luptă cu nevoile. Să am aripi, aș sbură să le duc de aici un coș cu ouă, unt și ceva bani. De ce nu te duci tu, Mișule?

Atât așteptam, să văz și cu ochii mei minunea, să-i văz ce fac ei în toiul lui Iulie, dacă trăesc, dacă respiră, dacă mai pot mânca și dormi tot ca în lunile cealalte. Și-apoi îmi eră și dor de o călătorie cu trenul, pe socoteala părinților.

A doua zi, pe la trei după prânz, străbăteam Bucureștii cu tramvaiul spre strada 11 Iunie, ținând cu îngrijire pe bancă, lângă mine, un pachet cât toate zilele, cusut de mama în pânză de sac.

Apoi, am luat-o pe jos prin străzile pavate cu pietre de râu, când lătărețe, când ascuțite, toate încinse sub bătaia soarelui, care par'că își întinsese buzele până la pământ, ca să muște lăcomește din zidul caselor, din ulucile grădinilor, din praful străzii. Simțiam cum se topește pământul sub focul lui amețitor de fierbinte.

Am găsit pe nenea lancu stând jos de tot în pragul ușii, la umbra casei. Eră într'o cămașe țărănească cu flori roșii, lungă până la pământ. Par'că-l văz cu gazeta în mână, cu mustățile subțiri, drepte și cănite, cu un chip ca al domnilor români de demult, cu ochii obosiți — nu știu dacă de supărări sau de căldură — zâmbind amar, fără să se ridice când am intrat pe poartă:

— He, he, de unde răsăriși, ștregarule?... Zino, ui-te Mișu!

Tușa Zina scoase capul pe ușa bucătăriei:

— Tu ești, Mișule? Ce minune! Stai că mi-se arde cafeaua. Viu acum.

Se auzeă învărtindu-se prăjitoarea, îngânată de glasul leneș al unui negustor cu haine vechi, care se apropiă din ce în ce pe ulicioara îngustă și pustie.

Şezui pe un scaun liber în faţa lui nenea Iancu. Urmă o ploaie de întrebări: cum e la Rucăr, cum ne vine să ne cărăm cu căţel şi purcel aşă departe; apoi:

— Dar tu în ce clasă treci acum? Ori ai rămas repetent?

— Nene Iancule, mă insulti.

De câteori mă vedeă, trebuia să mă întrebe de câţi ani sunt şi în ce clasă trec. Întrebările lui mă făceau sfiicios, deşi el nu învăţase în vremea lui nici o clasă de gimnaziu, deşi ştiam că glumeşte.

— Ui-te, nene Iancule, trec în clasa şaptea, dar de focul dumitale — ca să nu mă tot bănuieşti că rămâi repetent — grozav aşi dori să isprăvesc liceul odată. Să văz ce-o să mai întrebî atunci.

— Atunci am să te întreb cum te porţi în lume, dacă eşti politicos, respectuos... De mine tot nu scapi.

— Nene Iancule, frumoasă grădină ai făcut anul ăsta.

Intr'adevăr, într'o curte de câţi-va metri, închisă cum a dat Dumnezeu cu uluci vechi, cârpite ici şi colo, nenea Iancu isbutise să semene de toate: Puţin porumb care începea să lege, apoi floarea soarelui pe aceeaşi brazdă cu călţunaşi şi nalbe învoalte amestecate cu mărar; într'un colţişor, zece verze păzite de un şir de garoafe pestriţe, la rând cu nişte tărtăcuţe şi câteva fire de ceapă verde. Pe deasupra tuturora, stăpâniă gutuiul ca un cioban îmbătrânit, care abiă îşi mai ducea turma. O boltă pitică cu razachie roşie, ţinea adăpost din partea străzii. În boltă, printre struguri, sta atârnat un clopoţel nou de alamă.

De câteori vedeam grădina lui nenea Iancu, veşnic aceeaşi, deasă, veselă, verde şi mică, potrivită în micşorime doar cu casa, îmi răsăria în minte, fără voie, o carte de citire franţuzească, pe care o văzusem în copilărie la un văr al meu şi nu-mi mai eşiă din gând. Mă minună grădina zugrăvită acolo cu vâpseli multe şi vii. Par'că eră grădina lui nenea Iancu, numai că în locul gutuiului — acolo, în carte — sta un măr încărcat cu mere boereşi, stacojii şi aprinse la faţă ca pătlăgelele.

Clopoţelul din boltă — am aflat dela tuşa Zina, fiindcă nenea Iancu nu vrea să-mi spuie taina — eră pus anume ca să gonească ciorile, când se coceă razachia. Nenea Iancu sta în odae, după masă, culcat în pat şi când vre-o pasăre îndrăsneă să se apropie, trăgeă de o sfoară, pe care o ţinea cu prevedere

între degete; clopoțelul sună și păsărica sbură îngrozită, ca să nu se mai întoarcă niciodată la așa boltă vrăjită, cu așa struguri fermecați.

— Frumoasă grădină, nene Iancule.

— Îți place? Am să ți-o las ție moștenire, dacă te vei purta frumos și dacă te vei sili să nu... mai rămâi repetent și s'ajungi inginer.

Pentru nenea Iancu, ingineria eșă o comoară pe care cuteză s'o vadă numai în vis.

* * *

Frunzele late ale porumbului începuseră să se incline spre noi în chip de salut. Gutuiul prinsese vieață. Din stradă se ridicau nori de praf. Semne de furtună. Soarele păliă sub un început de negură. Un cocoș turcesc se suise pe coteț, lungise gâtul să și-l rupă și cântă a vreme.

Se auziă tunând în depărtare.

Niște picături mari, care se lăteau căzând pe piatra din fața pragului, ne siliră să intrăm în casă.

Văzduhul mirosiă a cuptor nou, încins sub jeratic.

Casa lui nenea Iancu aveă numai o sală și două *încăperi*, cum le ziceă el: un salon la dreapta și o odaie de culcare, la stânga.

În salon eră și un pat de nuc, pentru mosafiri și o piculină în mijlocul patului.

Mi-se spusese — dar nu credeam — că nenea Iancu cântă în ceasurile rare de mulțumire, partea întâia din Valurile Dunării, care sub piculina lui care greșiă mereu, semănă mai mult cu o manea turcească.

Fulgerele se intețiau.

Tușa Zina veni înlăuntru cu dulceață și cafele.

Un trâznet puternic sguduî casa. Eu sării de pe scaun. Mă simțiam așa de străin în străduța aceea cu case rare, așa de fără adăpost în chiliușa cu tavanul jos a tușii Zinii, că vedeam primejdia la doi pași.

Mă gândiam cu admirație și râvnă la descoperirea lui Franklin, pe care o învășasem de curând la Fizică. Nenea Iancu părû că-mi ghicește gândul: Mă luă de mână și mă târi afară.

Am crezut că vrea să facă cu mine o glumă primejdioasă și m'am împotrivit. Dar el se uită la mine atât de senin, că mă îmbărbătă.

— Nu-ți e rușine, școlar mare, de liceu, să fii așa fricos? Vino să-ți arăt că la noi ești mai în siguranță decât la Rucărul vostru.

Și mă duse în mijlocul curții și întinse mâna în sus, arătând spre acoperiș. Pentru întâia oară, vedeam minunea:

Pe coliba mică a lui nenea Iancu, se înălța un paratoner în toată puterea cuvântului.

Am rămas împietrit de bucuria, care luă locul fricii.

Mă duse iarăși în casă și-mi făcù destăinuiri: Și el și tușa Zina au avut o singură teamă mare în viața lor: trăznetul. Într'o primăvară, când aveà slujbă și-i încăpuse în mână un prisos de bani, dete fuga la un meșter și-și făurì siguranța și liniștea întregei familii.

* * *

În salon se simțea un miros plăcut de flori de câmp și de sulfină, care veneà par'că dinspre o ladă ascunsă sub lâna grea a unei cergi lătoase.

Am luat de pe masa din mijloc albumul. Tușa Zina erà o păstrătoare neîntrecută de lucruri vechi. În albumul ei vedeam toată familia, de acum și din alte vremuri. Poze, care la noi în casă nu se mai pomeneau, făceau podoaba albumului tușii Zina. În el găseam pe laca — mama mamei — cu malacof, și pe cap cu o scufiță, ca pruncii; pe nenea Chiriță, un unchiu răposat al tatii, purtând cioc după moda lui Cuza; pe nenea Ștefan, alt unchiu dus de pe lume, împodobit cu două barbete, albe ca doi clăbuci groși de săpun aruncați în josul fâlcilor; pe țața Sofița cu un coc cât turnul Colței pe cap; pe mine și pe frații mei, când eram mici de un an, de doi, de cinci, de șapte, în cămașe, cu rochiță, cu pantaloni; pe tata în profil, pe mama «cabinet-portrait»; pe un văr al nostru Alexandru, ca elev de școala militară, făcând drepti cu chipiul cu pompon în mână. Acestui văr îi ștersesem într'o zi o parte din obraz cu creionul, fiindcă auzisem acasă că a ajuns major și aghiotant nu știu unde și nu mai răspundeà tatii pe stradă la salut.

Se apropià ceasul plecării. Afară se luminase și se răcorise.

Grădinița lui nenea Iancu se siliă să ne trimeată înăuntru / adieri de munte.

Unchiul și mătușa mă duseră până la poartă.

— Să spui la Rucăr — îmi zise nenea Iancu — că și noi trăim la aer curat aici. Ni-l trimete Dumnezeu, când se îndură, pe colo...

Și-mi îndrumă privirea spre împărăția norilor.

Atunci văzui din nou paratonerul, apoi gutuiul, porumbul, garoafele, bolta cu clopoșel, mă uitai la cămașa cu flori vișinii a lui nenea Iancu și pricepui rostul vorbelor, cu care tata vrea să ne îndemne să nu mai plecăm vara din București:

— Uită-te la soră-mea Zina și la bărbat-su: Când au părăsit creștinii ăștia vre-o dată Bucureștii?... Și-i văz — slavă Domnului — sănătoși tun, sdraveni și grași ca pepenii.

I. A. Bassarabescu.

Populare.

*Eu cu dor, mândra cu jele,
Amândoi cu inimi rele;
Eu cu dor, badea cu dor:
Două doruri la un loc
Nu mai trebuie alt foc.*

*Pe sub lună, pe sub stele,
Merge-un cârd de rândunele,
D'acelea nu-s rândunele,
Ci-s gânduri de-a puicei mele.*

*Suflă vântul, nu înceată,
Dorul mândrei nu se gată:
Și din lună și din nor
Eu cetesc numai de dor.*

*De-ai ști, bade, cum nu știi
Cât e de rău a dori,
Ți-ai face din noapte zi
Ș'ai veni de unde-ai fi.*

*Du-te dor,
Până e nor,
Că dacă s'o 'nșenină
Mai departe te-oi mână;
Du-te dor, până te mâi
Și te-așează unde-ți spui:
La mândra la căpătâi.*

*Când îmi vine mândra 'n gând
Mă leagăn ca frunza 'n vânt;
Când îmi vine mândra 'n dor
Mă legăn ca frunza 'n pom;
Când îmi vine mândra 'n minte
Mă legăn ca frunza 'n munte.*

*Prin cărarea mândrei mele
Semănat-am viorele:
Răsărit-a dor și iele;
Semănat-am busuioc;
Răsărit-a dor și foc.*

Cuvântările

rostită la înmormântarea regretatului președinte al „Asociațiunii”
Andrieu Bârseanu în Sibiu.

Discursul dlui I. Lupaș.

Intristată adunare!

Din încredințarea comitetului central al «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român», deoparte, iar de alta potrivit cu mandatul primit dela Academia Română din București și dela Universitatea din Cluj, îndeplinesc cu acest prilej de jale obștească, o dureroasă datorie încercând a înfățișa în câteva cuvinte valoarea morală și culturală a unei vieți jertfite în întregime pe altarul iubirii de neam și de progies.

În aceste timpuri de cumplită criză morală, — când numărul oamenilor statornici în credințele lor se micșorează din zi în zi, când vigoarea caracterelor firme o vedem adeseori frântă de viforul risipitor, — moartea lui Andreiu Bârseanu este în adevăr o pierdere grea pentru viața de obște a neamului și a Statului nostru românesc.

De aceea la mormântul lui își împreună jalea slujitorii credinței și bisericiei, ai școlii și culturai, a națiunii și patriei române.

Totuș «Asociațiunea» simte că, alături de văduva adormitului în Domnul, a ei este jalea cea mai apăsătoare, a ei este durerea cea mai adâncă, pe care se crede în drept a o exprima prin cuvintele din plângerea prorocului Ieremia: «Stați și vedeți, de este durere ca durerea mea»...

«Asociațiunea» noastră a rămas acum văduvită de unul dintre cei mai devotați conducători ai săi, de cel mai însuflețit slujitor al adevărului, al binelui și al frumosului. Căci Andreiu Bârseanu făcea parte din vestita ple-

iadă a dascălilor brașoveni, cari au înțeles chiar dela început, din zilele lui Șaguna și Popazu, să închine întreagă munca lor în serviciul acestor principii călăuzitoare în educația morală și națională a tineretului, izbutind astfel să dea poporului nostru sute și mii de conducători de cea mai înaltă valoare în toate domeniile vieții.

Prin cunoștințele sale vaste, prin talentul său de scriitor în proză și în versuri, prin tactul său pedagogic deosebit de fin, întemeiat în orice împrejurări pe porunca străveche «neminem laedere», dar mai ales prin blândeța și bunătața sa părintească, Andreiu Bârseanu a reușit să fie un adevărat făuritor de caractere, un educator iscusit, al cărui nume va împodobi totdeauna cu cinste pomelnicul strălucit al dascălilor brașoveni, alături de atâția vrednici tovarăși ai săi de muncă și ideal, cum au fost Gavril Munteanu, Ștefan Iosif, I. Al Lapedatu, Dr. Ioan Meșotă, Virgil Onișiu, Dr. Alexandru Bogdan, Tit Liviu Blaga, Dr. Micula și mulți alții.

Literatura română avea în persoana profesorului Bârseanu nu numai un suflet înțelegător al îmbelșugatelor și feluritelor ei frumuseți, ci și un statornic propovăduitor și cultivator al ei. Versurile sprintene și săltărețe, prin cari a reușit el adeseori să exprime simțirile, ce vibrau puternic în sufletul mulțimii, vor trăi în amintirea contemporanilor, ca niște prelungiri din epoca de regalitate poetică a lui Vasile Alecsandri, și vor avea darul să vestească posterității una din însușirile sufletești, cari au făcut ca personalitatea lui Andreiu Bârseanu

să fie cunoscută, prețuită și iubită în toate ținuturile locuite de Români cu știință de carte.

Conferințele sale literare, articolele sale publicate mai ales în «Gazeta Transilvaniei» și în revista pedagogică «Școala și familia», câteva în «Lucefărul» și în «Convorbiri Literare» vădesc calitatea de scriitor a lui Bârseanu, care s'a silit să fie totdeauna un adevărat educator prin faptă și cuvânt, dându-și perfect seama de importanța afirmațiunii făcute de vestitul filoromân *Edgar Quinet*, că «niciodată cărțile nu vor produce schimbări durabile, dacă nu se va adăuga și cuvântul viu, rostit în public. Numai cuvântul duce și comunică vieța. Oratorul, predicatorul, misionarul nu sunt numai vestiitorii adevărilor propovăduite de dânsii; ei sunt și garanții, martorii acestor adevăruri. Prin aceasta lucrează ei asupra mulțimii. Dacă secolul a XVI-lea ar fi avut numai scriitori și cărți, niciodată el n'ar fi dat naștere reformațiunii»...

În acest înțeles a fost și Bârseanu un predicator de înaltă valoare morală, un neobosit misionar al culturii naționale atât la catedră, cât și în afară de ea prin luminoasele sale conferențe literare și prin mulțimea prelegerilor populare, pe care le ținea ca director al despărțământului Brașov al «Asociațiunii», în toate comunele aparținătoare acestui despărțământ.

După ce a publicat vasta istorie a școalelor române din Brașov și a obținut printr'ansa premiul Academiei Române — începând să se îndreptă spre dânsul atențiunea tuturor Românilor ardeleni doritori de a vedea în fruntea «Asociațiunii» — o personalitate atât de armonioasă, un bărbat a cărui valoare morală și culturală eră necontestată.

Astfel adunarea generală, ținută la Sibiu în August 1905 — cu pri-

legiul inaugurării Muzeului etnografic — primind dimisiunea răposatului Dr. Atanasie M. Marinescu, a ales pe profesorul Andreiu Bârseanu din Brașov cu mare însuflețire ca vice-președinte al «Asociațiunii».

În această calitate a condus adunările generale din Brașov (1906) Bistrița (1907) Șimleu (1908) Sibiu (1909) Dej (1910) trezind pretutindeni entuziasm și înălțând cugetul numeroasei asistențe spre culmile culturii și vieții naționale depline. În sfârșit adunarea generală jubilară din Blaj l-a ales în vara anului 1911, ca președinte al «Asociațiunii» fapt care l-a îndemnat să părăsească definitiv Brașovul, așezându-se la Sibiu spre a-și putea închină restul vieții, ca o jertfă curată și fără prihană pe altarul acestui așezământ cultural socotit cu drept cuvânt ca o expresiune a unității și solidarității naționale pentru toți românii ciscarpatini.

Cu modestia atât de caracteristică firii sale spunea Bârseanu în adunarea generală din Brașov că «nu fără sfială s'a hotărit a pași la conducerea «Asociațiunii» știind că în locul acesta au stat odinioară fruntași ca marele Arhiepiscop Andrei Șaguna, ca eruditul Timoteiu Cipariu, ca vice-prezidentul guvernului ardelean, ca neobdăitul G. Barișiu și consilierul Iacob Bologa... și cerea «indulgența» adunării rugându-o să aibă în vedere «insuficiența puterilor sale» — rugăminte pe care membri «Asociațiunii» au fost scutiți a o împlini din hincuvântatul motiv, că puterile lui Andreiu Bârseanu s'au afirmat în conducerea acestei instituțiuni culturale din an în an în chip tot mai strălucit și mai cuceritor.

Pe lângă atențiunea meticuloasă și tactul extraordinar de fin, cu care conducea partea administrativă destul de complicată a acestei vaste organi-

zațiuni culturale sporindu-i în răstimp de 15 ani venitele anuale dela 37,140 cor. 75 fil., la 428,692 Lei 60 bani, — Bârseanu aducea la cârma «Asociațiunii» preocupățiuni de ordin literar și cultural, cu desăvârșire corespunzătoare cerințelor atât de multiple și avansate ale deceniilor din urmă. De aceea adunările generale conduse de dânsul dela 1906—1921 dela Brașov și până la Sighetul-Maramureșului, — au fost adevărate sărbători naționale — sărbători în vechiul înțeles creștinesc, care ține să transforme fiecare prilej de rugăciune în clipe de reculegere și înălțare sufletească prin puterea morală a exemplelor de credință și sacrificiu, înfățișate neconținut în paginile scripturilor sfinte. Invățămintele, pe cari știă să le culeagă din istoria noastră națională, din scrierile și faptele înaintașilor noștri le înveșmântă totdeauna într'o formă literară foarte îngrijită, și de o exemplară corectitudine, fiind călăuzit de năzuința statornică de a le presăra cu măiestrie în discursurile sale de deschidere așa, încât ascultătorii rămăneau adânc și durabil impresionați de tăria cuvintelor magistrale.

Își poate da oricine seamă de efectul produs asupra Românilor sălăgeni, expuși desnaționalizării zilnice, când în adunarea generală din Șimleu, — cu prilejul comemorării centenare a lui Simion Bărnuțiu — președintele «Asociațiunii» subliniind cu toată căldura și puterea glasului său următoarele cuvinte memorabile ale neuitatului îndrumător politic: «Acea ce este apa pentru pești, aerul pentru zburătoare și pentru toate viețuitoarele, ce este lumina pentru vedere, soarele pentru creșterea plantelor, vorba pentru cugetare, aceea e naționalitatea pentru oricare popor; într'ansa ne-am născut, ea este mama noastră; de suntem băr-

bați, ea ne-a crescut; de suntem liberi, într'ansa ne mișcăm; de suntem vii, într'ansa trăim; de suntem supărați ea ne alină durerea cu cântecele naționale; prin ea vorbim și astăzi cu părinții noștri, cari au trăit înainte cu mii de ani. Naționalitatea e îndemnul cel mai puternic spre lucrare pentru fericirea geniului omenesc. Pe care nu-l trage inima a lucra pentru a națiunii sale glorie și fericire, acela nu e decât un egoist pentru umanitate, pe care e păcat că l-a decorat natura cu formă de om. Naționalitatea e libertatea noastră cea din urmă și limanul mântuirii noastre viitoare»...

Cu acelaș prilej glorifică în cuvinte entuziaste năzuința seculară a poporului român din Ardeal de a-și crea din propria sa inițiativă și cu mijloace proprii toate așezămintele necesare pentru ocrotirea și dezvoltarea vieții sale sufletești.

«Miile de școli populare, de care dispunem astăzi, cele câteva școli secundare de băeți și de fete, institutetele pentru pregătirea preoților și învățătorilor, feluritele însofiri culturale — sunt tot produsele acestui dor de înaintare prin lumină, prinosul adus de neamul acesta de iobagi pe altarul culturii și care va forma pentru totdeauna cel mai înalt titlu de glorie al lui. Nu din prisosul averilor feudale, adunate de veacuri, s'au făcut toate acestea, nici din comorile stoarse de alții, ci din obolul fostului iobag, pe care mulți îl țineau până eri alaltăeri incapabil de o idee mai înaltă și de un sentiment mai ales, din sudoarea vărsată de el pe ogorul dător de hrană, din opintirea aproape supraomenească a brațelor lui, din filerul văduvei, pe care Mântuitorul Hristos l-a prețuit mai mult, decât banii de argint și de aur, vărsați cu îngâmfare de cei bogați în visteria bisericii».

Această năzuință spre lumină vrând să o concretizeze prin o asemănare pe înțelesul tuturor, Bârseanu ia în ajutor povestea populară cu Práslea cel voinic, care taie din coapsa lui o bucată de carne și o dă Sgripsaroiței, ca să-l poată scoate din întuneric la lumină. «Poporul român în năzuința sa de a se ridica din întuneric la lumină, nu arare-ori a făcut întocmai ca Práslea, cu singura deosebire, că bucată de carne n'a fost tăiată din coapsă, ci din pieptul său. Și dacă istoria viitoare va fi în adevăr nepărtinitoare, va trebui să recunoască cu laudă aceste jertfe pline de abnegațiune, aduse de poporul nostru pentru înaintare prin învățătură... Ar fi un păcat strigător la cer — adăugă fiul preotului din Dârste, crescut cu prescură românească — dacă am da uitării aceste jertfe și dacă nu am căuta să întorcem fratelui nostru dela țară aceea ce părinții noștri au luat dela el, ca să ne poată crește pe noi. De aceea între cărturarii noștri și între săteni nu poate să fie nici o deosebire de interese, nici o deosebire de aspirațiuni. Cu toții suntem fiii aceleiași familii, vaza unuia este vaza tuturor, binele unuia este și binele celuiilalt, iar durerea orișicărui din membrii familiei se resfrânge asupra familiei întregi. Cu toții am răsărit din aceeaș tulpină, deși unele ramuri au rămas mai jos, iar altele s'au înălțat mai sus; toate însă se hrănesc din acelaș suc dătător de viață, supt din pământ de aceleași rădăcini. Când aceste rădăcini se vor putrezi sau se vor usca, întreg arborele este amenințat cu peire».

Iată cuvinte vrednice de reimprospătat cât mai des, fiindcă ele exprimă clar concepțiile unui suflet idealist despre armonia socială și solidaritatea națională. Ce păcat că realitatea crudă a vieții nu i-a îngăduit lui Bârseanu

să vadă aceste credințe, mărturisite în timpul robiei noastre, infăptuindu-se aveau în cuprinsul României întregite.

Ce păcat, că în locul iubirii sincere a poporului dela țară, pe care dânsul nu încetă a-l preaslăvi în proză și în versuri, în anul din urmă al vieții sale a trebuit să vadă cu durere disprețul îngânat și ironia cea mai sângeroasă, ce s'a năpustit cu păgânească cruzime asupra poporului nostru din Transilvania, Banat, Crișana și Maramurăș, jingnindu-l în sentimentele sale de frație românească și despoindul sub vălul de taină al unei nopți de cele mai cardinale drepturi cetățenești, pe care legea Statului i-le acordase înainte cu 3 ani de zile.

Dar aceste experiențe amare nu au putut să înfrângă energia sufletească și sănătosul optimism care l'au însoțit pe Andreiu Bârseanu până în preajma mormântului deschis.

Că un propovăduitor neobosit al idealului național a luptat Bârseanu și la cârma «Asociațiunii» și între membrii celuiilalt areopag cultural al neamului nostru, în sânul «Academiei Române» care la 1907 i-a oferit locul rămas vacant prin moartea lui Iosif Vulcan dela Oradea-Mare, iar în sesiunea generală din anul acesta l-a distins, după cuvlință, alegându-l vicepreședinte al ei. Aci a rostit în Maru 1919 cuvântul de înfrățire al Ardealului desrobii și a citit poemul istoric intitulat «Grăiește marea» pe care îl încheie cu următoarele versuri:

«Falnic se înalță a Daciei cetate;
Pe dragostea de neam ea e clădită
Și 'n veci de veci va fi nebiruită
Cât caldă fi-va inima de frate!»

Tot aci făcu la 11 Noemvrie 1921 prețioase comunicări despre tipărituri și manuscrise din secolul al XVI-lea, aflate la expoziția aranjată în Sighetul-

Maramureşului cu prilejul adunării generale din August 1921.

Atât în numele «Asociaţiunii», cât şi în al «Academiei Române» din Bucureşti şi în al Universităţii din Cluj, — profesorii căreia vor şti să înfaţişeze studenţilor cu dreaptă recunoştinţă, strecurată prin lumina adevărului, armonioasa personalitate culturală reprezentativă a profesorului, a scriitorului şi Academicianului Andreiu Bârseanu — am însărcinarea de a exprima, cu acest trist prilej, adâncă durere că l-am pierdut, dar şi înalta mângâiere şi mulţumita cea mai cernică atotputernicului Dumnezeu, care ni l-a hărăzit atât de bun, drept, cinstit şi puritan, încât acum în clipa despărţirii putem cuprinde aprecierile tuturor despre valoarea lui morală şi culturală în cuvintele Psalmistului:

Fericit bărbatul
Ce nu i-a fost sfatul
Cu necredincioşii —
Şi cu păcătoşii
N'a statut la cale
In trebile sale.

Cuvântarea părintelui Dr. Victor Macaveiu.

La jalea adâncă ce stăpâneşte de zile încoace toată intelectualitatea românească, mai ales pe cei dincoace de munţi, lângă sicriul ce ascunde osemintele lui Andreiu Bârseanu, permiteţi, jalnică adunare, să se înşirue în locul cel dintâiu acela care este viceprezidentul Asociaţiei noastre şi este Mitropolitul Românilor uniţi.

Reţinut de o împrejurare cu totul neaşteptată, I. P. Sf. Mitropolit Dr. Vasile Suci, mi-a încredinţat să exprim regretele sale pentru pierderea, ce o îndură neamul românesc şi să depun omagiul bisericii unite la catafalcul, acelaia care a fost Andreiu Bârseanu.

Dispare, cu moartea lui Bârseanu, din mijlocul societăţii româneşti una din figurile cele mai marcante.

Dispare încă unul din generaţia de profesori ai vechilor licee româneşti din Ardealul de odinioară, care după 30 ani de profesură — când alţii trec la binemeritata odihnă — a primit să cărmuiască cea dintâi instituţie culturală ce o aveam şi o avem astăzi Românii din aceste părţi: «Asociaţia pentru literatura română şi cultura poporului român». Iar la plinirea vremii nu a pregetat să iea asupra sa o nouă sarcină — tot aşa de grea — ca să-şi pună experienţa de 30 ani de profesor în slujba instrucţiunii publice ca director regional al şcolilor secundare. Dispare, din mijlocul nostru, literatul distins, — culegător priceput şi harnic al comorilor inspiraţiei poporului nostru, scrutătorul de arhive, care ne-a dat istoria şcolilor din Braşov, artistul şi esteticianul care s'a inspirat el însuşi de marile momente din viaţa noastră culturală şi naţională; el ne-a dat cântarea naţională a zilelor noastre: Pe-al nostru steag; dispare muncitorul harnic şi neobosit pe toate terenele vieţii publice româneşti, dispare oratorul cu vervă, care ştia să reprezinte cu atâta demnitate şi cu atâta tact instituţiile, cari l-au avut în frunte.

Dispare, întristată adunare, un om croit dintr'o bucată armonică, un om stăpân pe gândurile sale şi pe voinţa sa, un om de cinstă şi de caracter, de un riguros simţ al datoriei, un om care n'a şovăit între împrejurările cele mai grele ale neamului nostru şi nu s'a abatut din cărarea, ce trebuia să ducă la fericirea lui.

Bătrânul Horaţiu, dacă ar trăi astăzi, la moartea lui Andreiu Bârseanu, ar trebui să înceapă oda sa, cu cuvintele Integer vitae, scelerisque purus.

Dispare întristată adunare! un om,

care a înțeles rostul celor două bisericici ale neamului nostru, rost de cultură, rost de emulație spre binele neamului, și în totdeauna cuvântul său și superioritatea lui sufletească a impus tăcere aceluia, cari dintr'un exces de zel cercau să tulbure armonia de conlucrare de care aveam nevoie — și avem încă! — pentru a ridică țara noastră și neamul nostru la culmile, spre cari credem, că Providencea l-a destinat.

De aceea, cu cel mai adânc simțit regret, Biserica unită se asociază din tot sufletul prin rostul meu, la jalea obștească.

Și, dacă în fața acestui sicriu, îmi pot permite să expun o dorință, care onorează și osemintele acestea, este ca pilda vieții lui să ne strălucească tuturor, ca din viața și activitatea lui Andreiu Bârseanu, generațiile de azi și cele de mâine, să se inspire spre muncă, spre cinste, spre desinteres personal.

Odihnească în pace, facă-i Dumnezeu parte cu aleșii săi.

Cuvântarea dlui Al. Lascarov Moldovanu.

Ploasă și îndurerată adunare!

Cu sufletul cuprins de-o nespusă duioșie și de-o neputincioasă tristeță, mă ridic umilit și îndurerat, să aduc omagiile funerarii ale «Ligei Culturale», aceluia care a fost Andreiu Bârseanu.

Și încă sunt mesagerul și altor omagii, pe care le depun la sicriul său. Aduc omagiile «Universității populare din Vălenii de Munte» de unde am și venit aici, — și încă ale «Bibliotecii publice a orașului Focșani» pe care «Asociația» prin mâna bună a lui Andreiu Bârseanu a dăruit'o cu cărți, — și al cărei director mă găsec a fi eu....

Și deși n'am avut cinstea și plăcerea de a-l fi cunoscut pe când era în viață, totuși mulți foarte mulți dintre noi, de acolo, l'am cunoscut de mult: din vremea sbuciumelor trecute, — din răstriaștea îndelungului timp al pregătirii unirei celei mari, — din clocotul hăuitor al crunților ani de război, îndurați pentru această unire, — din vobura care se ivi cutezătoare după clipa cea luminoasă a înfrățirii...

Dar iată că săvârșirea lui din viață și încă o împrejurare negândită, mă aduc la marginea sicriului... Dl președinte al Ligei Culturale dl profesor N. Iorga care, pe lângă această calitate, mai are și pe aceea de mare și vechi prieten al defunctului, se găsește într'o dureroasă imposibilitate de a veni spre a-și plecă aici fruntea și sufletul întunecat de această pierdere adânc măhnitoare pentru el. Perspectiva unei anunțate vizite regale și datoria, fără puțință de înconjur, față de sutele de auditori, ai Universității populare din Vălenii de munte, îl siliră să-mi încredințeze mie duioasa sarcină de a aduce la mormântul lui Andreiu Bârseanu, omagiile Ligei Culturale.

Și iată, bătrânule dascăl, am venit smerit să-ți aduc toate aceste omagii pioase, omagii curate și desinteresate, pe care tu să le primești ca pe un dar regesc ce pururi ți s'au cuvenit...

Tu știai că «Asociația» și «Liga» nu erau decât cele două inimi ale Românișmului, — tu, bătrânule de mult știai că aceste două inimi aveau să se topească în una singură când ceasul cel minunat va fi sunat căci așa zicea glasul arhangelescului tău cânt:

*«Pe-al nostru steag e scris unire
Unire în cuget și în simțiri»...*

Tu blăjînule, și cuminte — înțelegătorule al vremilor ai stat în clipele mării încercări cât și după clipa cea de adâncă încântare, ca un străjer și ca o chezașie că unirea celor două inimi nu fusese o jucărie a oamenilor, ci fatala și nesguduita poruncă a destinului nostru național, care se împlinise înfruntând veacurile, — și care avea să trăiască înfruntând veacurile...

Și te pierdem azi, când eră atâta nevoie de tine...

Să vorbim de meritele lui Andreiu Bârseanu?!... Să spunem aceste merite, celor care stau frânți de întristare, în jurul sicriului lui?.... Nu: e un lucru zadarnic...

România de pretutindeni știe ce-ai făcut, tu, care ne părăsești acum...

Suflet de poet blajin, profesor fără seamăn, minte luminată de curatele ideale ale neamului, — pârghie culturală pe puterea de oțel a căreia s'a înălțat una din jumătățile sufletului românesc, — luptător pașnic dar neînfricat în marea operă a unirei etnice și sufletesti a neamului său, pe care-l iubea cu desinteresarea vădită a fiecărei clipe, — om cu o morală austeră, așa de trebuitoare totdeauna, dar mai cu deosebire astăzi, — Andreiu Bârseanu a fost o *pildă*, în cea mai înaltă și curată înțelegere a cuvântului...

România de pretutindenea, pentru toate acestea, nu te va uita nici odată: avem datoria de a nu te uita...

Dar dacă — ceea ce-i cu totul de necrezut — vor fi unii care-ți vor uita pilda și vor perde astfel cărarea arătată de lumina faptei tale, — atunci, bătrânule și bunule spirit, să nu ne uiți tu pe noi.

De-acolo, din cortul dreptilor, unde stă în cuvenită pietate sufletul tău, coboară în preajma noastră și ajută-ne: limpezește întunerecul minții,

adu-ne liniștea trebuitoare și îndeamnă-ne la bine...

Și acum, când ne despărțim numai de țărâna ființei tale, căci ne rămâne pe deantregul și pentru totdeauna înțelesul înalt al spiritului tău, nu-ți vom zice să-ți fie țărâna ușoară, așa cum se spune la oamenii obișnuiți, ci, ca unuia care a fost așa precum știm cu toții, îți zicem cu adâncă încredere și pietate: înalță-te sus spirite bun și drag în încăperea luminoasă a întregului spirit românesc, întâlnește-te acolo cu făuritorii celei din urmă uniri, cu toți jertfiții celui din urmă război și cu toți mucenicii acestui neam, cunoscuți și necunoscuți, — și rămâi alături de ei, încă unul din puternicele noastre sprijine spirituale dealungul anilor ce vor veni, acum și deapăruri și 'n vecii vecilor...

Sibiu, 23 August 1922.

Cuvântarea d-lui A. Clortea.

În numele directoratului general al Instrucțiunii pentru Dacia superioară rostesc cuvântul meu de durere la despărțirea pe veci de noi a distinsului director regional al său, și a marelui dascăl al neamului, Andreiu Bârseanu.

Doliu profund adumbrește în aceste clipe toate școlile române, altădată atât de senine, ale acestei provincii! Ele pierd azi pe acela, care le-a fost aproape 4 decenii cel mai ideal îndrumător, pe acela, care prin scrisul și graiul său atât de cald, de clar și atât de convingător a sadit în sufletele atâtor generații puternic simț al onestității și al iubirii de carte și de neam.

Cursurile sale de istorie și de literatură română la școala de comerț din Brașov vor rămâne isvor pururea nesecat de însufiețire pentru toți, căți au avut fericirea a-i fi fost elevi.

Intrebând odată pe un elev, care își intrerupsese reconvașcența, pentru ce grăbește la școală înainte de a se fi reînșănătoșit deplin, mi-a răspuns, că a pierde ocașunea de a ascultă pe profesorul Bârșeanu când vorbește despre revoluțiunea franceză, înșeamnă a disconsideră pe una diu cele mai frumoase tradiții din vieța studenților din Brașov.

Colegii săi de aceeaș vârstă îl înconjurau cu toată dragostea lor ca pe fratele lor cel mai înțelept, iar noi cei mai tineri, îl aveam ca model și arbitru în toată activitatea noastră în și afară de școală.

Cu sufletul său senin și luminat, cu exactitatea sa proverbială, cu graiul său românesc mai frumos ca al tuturor celorlalți și — mai pesus de toate cu tactul său desăvârșit în a ști nivelă divergințe sociale pentru a putea angajă masele la cooperare pentru scopuri ideale, s'a ridicat peste toți oamenii școlaei, contemporanii lui, la aceea înălțime, din care, — privindu-l, ne apărea și în vieța încă, o figură idealizată.

Deși școală profesională, singura școală superioară de comerț românească din Ardeal, cea din Brașov, avea menirea, — căci așa pretindea în mod imperativ geniul acestui neam încătușat, să dea elevilor săi, pe lângă cunoștințe speciale, și cultură morală și națională. Ori, cine altul mai mult decât profesorul Bârșeanu i-a dat suflet românesc acestei școli și i-a creiat un nume strălucitor printre toate celelalte instituții de educație și instrucție românească dela noi.

Soarele libertății noastre naționale, scaldând în lumina sa triumfală și pe această școală semiseculară și pe profesorul ei emeritat, le-a reintinerit energiile ambilor și le-a dat o nouă destinație și mai generală și mai impor-

tantă, ca înainte. — Școală, până acum numai a unei provincii confesionale, trece acum în stăpânirea Statului național, iar profesorul ei distins ia conducerea administrației școlare peste jumătatea sudică a Ardealului. —

Numai în viitor, când la un scurt popas vom luă răsufare în munca uriașă, ce se desfășură de 4 ani încoace pentru naționalizarea și organizarea învățământului din Ardeal, — ne vom putea da seamă de marile servicii, ce le-a adus directorul regional Andreiu Bârșeanu culturii și statului român.

Azi, simțim numai o săgetare în inimile noastre. Ochiul ni se întuneacă și un gol imens înfiorează sufletul nostru, căci ni-e teamă, că pierderea, ce o îndurăm prin trecerea dela noi mai timpurie a celui mai frumos suflet ce ne-a luminat și încălzit școală noastră din Ardeal, să nu fie ireparabilă!

Azi, nu vom putea clasifică și aprecia meritele sale mari și multe, a căror roadă se va revărsa și resimți peste o lungă epocă, ce abea începe acum; azi nu avem încă perspectiva clară a activității sale neîntrerupte de 40 de ani, azi, — suntem robiți de durere, și nu putem face altceva, decât să plecăm frunțile noastre în fața groapei reci, ce ne va închide pe cel mai mare om al școlaei noastre românești din această provincie.

Stăm o clipă numai, înmărmuriți și cu noi dimpreună tresar acum mii și mii de suflete îndurerate, ale atător generații de foști elevi și ale tuturor învățătorilor și profesorilor români. Ia rostirea scumpului nume Andreiu Bârșeanu! O clipă numai persistăm în această durere mută și apăsătoare, căci geniul maiestros al acestui neam iar ridică stavila de o clipă din fața impetuoasei circulații a energiilor sale pline de vieța și de speranța. Valut

cald al vitalității noastre iar se instăpânește peste toată ființa noastră, frunțile ni se înseninează, privirile ni se ridică și în azurul ceriului de azi zărim deasupra gropii reci și întunecate sufletul cald și luminos al marelui nostru Andreiu Bârseanu.

Pe frontul școlai sup. de comerț din Brașov răsar și se înșirue acum litere mari și de aur, cari vor vesti pe veci măreția acestui suflet, iar în analele Directoratului general al Instrucțiunii se așterne acum cea mai curată și luminoasă pagină, sub textul cel rupt din sufletul nostru, care va indica izvorul clar și nesecat, din care vor putea primi viitorii îndrumători ai culturii și ai școlai românești indemn, insuficiență și fanatism.

Clipa durerii a trecut, și marele nostru Andreiu Bârseanu iar e și rămâne pe veci între noi.

Cuvântarea dlui Dr. Ioan Bunea.

Jalnici ascultători!

Națiunea românească iarăși a îmbrăcat haină de doliu, pentru că jefeste trecerea prematură la cele veșnice a uneia dintre cele mai luminoase figuri ale sale. Figura blândă și deamnă, personalitatea marcantă și valoroasă a lui Andreiu Bârseanu bine cunoscută în întreg cuprinsul României, nu ne mai desfătează privirile celor ce așa de mult îl iubiam și cinștiam. Dar dacă întreaga suflare românească are motiv de-a deplânge dispariția acestui prea vrednic bărbat, cu atât mai îndreptățită este școala românească să verse lacrimi de doliu și recunoștință pentru acela, care timp de 34 de ani a ilustrat-o și slujit-o cu atâta vrednicie, abnegațiune și devotament. Ilustrul defunct a fost dintre acei dascăli, despre cari se poate zice: quem dii deligere, professorem fecere,

adeacă: Dumnezeu l-a iubit, pentru aceea dascăl l-a făcut. — A fost dascălul iubit și adorat nu numai generațiilor de tineri, cari pe băncile școlai s'au adăpat din izvorul nesecat al învățaturii și al sfaturilor înțelepte, ci dascăl a fost mult regretatul dispărut întregului său neam...

Un bărbat «integer vitae, scelerisque purus» după cum zice poetul, adeacă un bărbat cu o vieță nepătată și de un caracter fără prihană, un adevărat om în înțelesul clasic al cuvântului, care și-a înțeles rostul pe acest pământ și și-a împlinit datoria cu sfințenie până în ultima clipă. Blând, iubitor, iertător și binevoitor cu toată lumea și pătruns de dragostea nețărurită, de-a servi interesele obștești ale neamului său, în toate împrejurările, fără preget, fără odihnă și cu cea mai mare sfințenie.

Dar individualitatea fericitului în Domnul eră atât de valoroasă, atât de multilaterală și completă, încât este cu neputință a o zugrăvi în aceste scurte momente. Activitatea sa rodnică i-a asigurat un loc de frunte în Panteonul neamului românesc, figura lui aparține istoriei neamului nostru.

Așa fiind, fie-mi permis, ca acum, când ne-am adunat, să dăm ultimul salut acestui suflet blând și nobil, să insist numai asupra meritelor neperitoare, pe care și le-a câștigat pentru școala românească, care mai ales în vremurile de azi simte lipsa sfaturilor sale înțelepte și a activității sale îndrumătoare.

Adormitul în Domnul și-a început cariera de dascăl la școlai centrale din Brașov, acolo unde în anul 1878 și-a încheiat cu deosebit succes studiile liceale.

Înzestrat cu toate calitățile unui adevărat om de școală, Andreiu Bârseanu a fost model de dascăl și un

prea bun coleg. Calitățile sale sufletești de-o neprețuită valoare morală le-a moștenit dela iubitul său tată, dela evlaviosul preot din Dârstele-Brașovului și dela blânda și simpatica figură a mamei sale și le-a augmentat și adâncit prin influențele binefăcătoare, pe cari le-a avut asupra lui mediul priincios și vechea tradiție culturală, în care a trăit și s'a dezvoltat în Brașov.

Brașovul eră pe vremea aceea centrul tuturor mișcărilor naționale și culturale. Aici a muncit o pleiadă de bărbați luminați, pătrunși de dorul de-a contribui din toate puterile la ridicarea neamului nostru, aici s'au plămădit cele mai mărețe idei și planuri, cari au adus neamului românesc atât bine.

În nemijlocita apropiere de acești bărbați, în această atmosferă de curat idealism și-a început Andreiu Bârseanu cariera de dascăl. În anul 1881 a fost ales profesor la școala de comerț, unde timp de 30 de ani a predat istoria și limba română, acele studii prin care a știut să influențeze în mod așa de binefăcător educația națională a tineretului.

Tactul lui pedagogic și dragostea lui pentru creșterea tineretului a știut să afle calea ducătoare la scop și în aceste vremuri, când a fi dascăl român, nu eră lucru tocmai ușor, când fiecare clipă nașteă primejdii pentru învățământul românesc și când fiecare pas înainte eră o luptă. Admirățiunea și dragostea nefermuriță, pe care i-o purtau nenumăratele generații de tineri, cari au avut fericirea să audieze lecțiile lui pline de farmec, sunt dovezile cele mai grăitoare, că sămânța aruncată de acest dascăl însuflețit și idealist a dat roadele dorite. Și dacă este adevărat, că vrednicia unui om se apreciază după binele ce a știut

face în viață și după lumina, pe care a știut-o răspândi în jurul său, vrednicia dascălului Andreiu Bârseanu este mai pesus de orișice discuție.

Convins, că școala, ca focar de cultură, are chemarea să lumineze turtor, întregului neam și că munca profesorului nu se termină cu ora de curs, ci că dascălul trebuie să împărtășească de învățatură, lumină și cultură masele mari ale poporului, Andreiu Bârseanu s'a făcut propovăduitorul luminii și al culturii pentru întreg neamul. Și câtă vreme a propovăduit învățatura de pe catedră, adeseori s'a coborît în mijlocul poporului, luând parte la toate mișcărilor naționale și culturale. Când apoi mai târziu, după pensionarea sa, încrederea obștească l-a chemat în fruntea celei dintâiu instituțiuni culturale din aceste părți, mult regretatul Andreiu Bârseanu, ca președinte al «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român» și-a pus în slujba culturii românești toată energia, tot cultul său de muncă cinstită, toată curățenia caracterului său în toată tăria voinței sale.

Munca lui titanică, pusă în slujba culturii și a binelui obștești, i-a asigurat nemurirea în istoria culturală a neamului nostru.

Dacă i-a fost dat să conlucre cu atâtă zel și devotament la ridicarea școlii românești în cele mai grele vremuri, prevedința i-a hărăzit mângâierea sufletească, de a-și da concursul său la naționalizarea învățământului și în vremuri mai prielnice.

După săvârșirea întregirii neamului, conducerea învățământului a scos pe venerabilul dascăl din bine meritata lui odihnă și i-a încredințat, nu tocmai ușoara misiune, să organizeze învățământul secundar în circumscripția Sibiiu.

Deși copleșit de munca ce i-o cereau oficiul și diferitele îndatoriri, neuitatul fost coleg, a primit și această însărcinare dificilă, fiindcă era omul, care nu denegă nimănui, orice serviciu i se cerea, cu atât mai mult, când erau în joc interesele mari ale iubitului său neam.

Și în calitatea sa de director regional și-a împlinit datoria cu o conștiinciositate uimitoare, interesându-se neconținut de bunul mers și progres al învățământului pus sub conducerea lui.

Ceiee au avut fericirea să cunoască munca adeseori istovitoare pe care o săvârșea cu ocaziunea vizitațiilor școlare, răbdarea și bunăvoința cu care conducea examenele de maturitate și sfaturile înțelepte și binevoitoare, firea lui calmă și blândă, cu care știa să impace contrastele și să înlătore greutățile ce se iviau, aceia vor ști mai bine aprecia ce pierdere mare îndură școala și învățământul românesc din aceste părți.

Nu voi uita nici când însuflețirea nemărginită cu care s'a apucat de conducerea și organizarea învățământului secundar în anul 1919, precum nu pot uita prietenia sinceră și captivantă de care m'a făcut părtaș pe timpul, când îi eram coleg mai tînăr la școlile centrale din Brașov, și la care prietenie am ținut și voiu ținea întotdeauna.

Și dacă este adevărat ce zice poetul, că: non omnis moriar, că nu toată ființa moare, tot așa de adevărat este, că adormitul în Domnul prin activitatea sa rodnică, prin faptele sale bune, prin amintirea sa de om neprihănit, cinstit și de-un caracter ideal, și-a asigurat nemurirea, și că moartea lui este numai prilejul trecerii la nemurire.

Iar noi cari am rămas, noi dascăl-

limea din circumscripția Sibiiu, în numele căreia îmi iau un ultim rămas bun dela sufletul neasămuit de nobil, care acum se ridică pe tărâmul veșnicei lumini, noi cari am cunoscut și apreciat mai de aproape nemăsurata nobleță și bunătate a preaiubitului nostru șef, noi ne vom arăta mai bine recunoștința noastră pentru tot binele ce am primit dela adormitul în Domnul, dacă vom urmă sfaturile lui bune și ne vom călăuzi toată viața noastră de principiile de viață pe cari iubitul nostru șef ni le-a lăsat moștenire.

În preajma mormântului deschis, care pentru totdeauna ne ia posibilitatea de-a ne mai încălzi inimile în chip nemijlocit de idealismul curat al adormitului în Domnul și de entuziasmul, cu care căută să slujească toate interesele nobile ale culturii și ale progresului, facem legământ că vom păstra pururea cu sfințenie memoria aceluia care ni-a fost un preaiubit șef și că vom căută să eternizăm memoria marului nostru dispărut și în inimile tinerilor generații, pe cari ne vom strădui să le creștem în cinstirea acelor principii de viață, cari l-au călăuzit pe adormitul în Domnul: firmitatea de caracter, care nu suferă abatere dela calea binelui și a adevărului, cultul datoriei și al muncii desinteresate și neprihănite, iubirea de neam și biserică și bunătatea de inimă din care isvoresc toate faptele nobile.

Așa a fost în veci neuitatul nostru Andreiu Bârseanu și prin așa fel de cinstire a memoriei lui vrem să ne arătăm vrednici de dragostea ce am primit dela acela, căruia acum îi zicem un ultim rămas bun.

Și acum, suflet nobil, când treci pragul vecinicii și când te ridici în sferile celor fericiți, du solie aceloră, dela cari așa de mult ai învățat, cât timp au fost pe acest pământ și cu

cari împreună ai luptat că visul lor și al tău s'a împlinit, că România mare s'a făcut, de cătră un neam care nu i-a uitat și care nici când nu va uita pe oamenii săi mari și buni.

Odihnește în pace, suflet nobil!

Cuvântarea dlui dir. Dr. Blaga.

Intristată asistență!

Am venit și noi reprezentanții liceului ort. român din Brașov și ai Românilor din acest oraș, ca să ne asociem la doliul mare, care stăpânește acum sufletele tuturor Românilor, cu deosebire ale Românilor din Transilvania, în urma morții venerabilului nostru bărbat distins Andreiu Bârseanu. Brașovul îl poate reclama cu drept cuvânt ca pe al său pe marele nostru defunct, căci A. B. aci s'a născut, aci și-a dobândit învățătura generală și aci și-a dezvoltat activitatea sa prodigioasă în cel mai îndelungat timp al vieții sale mărețe, ca profesor la liceul ort. român și apoi la școala de comerț ort. română.

Adevărat sufletul mare și imbelșugat al lui A. B. s'a avântat încurând peste hotarele Brașovului îmbrățișând întregul complex de probleme culturale și naționale cerute de viața noastră românească, întru dezvoltarea ei sănătoasă și asigurarea ei conform cerințelor idealului nostru național.

Și astfel e natural că A. B. după ce devine un idol al Brașovului, să fie recunoscut și de apostol al credinței, conștiinței și avântului întregului neam românesc.

Cu sufletul său idealist, cu înălțimea-lărgimea și puterea sentimentelor sale, cu iubirea sa intensă de neam, cu firea sa poetică, cu bunătatea inimei sale, cu caracterul său moral și curat ca aurul, om neintrecut în privința

aceasta, cu cinstea sa pilduitoare, cu conștiențiositatea și pasiunea sa apostolică, cu râvna și cu stăruința sa supraomenească, pentru tot ce e nobil și frumos, și cu cultura sa superioară și multilaterală, A. B. era un model de profesor în Brașov, o personalitate pedagogică de o putere instructivă și educativă cum numai în cărțile pedagogice o găsești ca teorie, un coleg de care nu vom mai da nicăieri, un devotat și impulsiv credincios al Bisericii din Brașov și român verde și în-suflețit pentru tot ce agită și preocupă viața noastră românească din Brașov. B. trecea în Brașov de părintele bun și cuminte al tuturor oamenilor de bine. Pe cei răi și ticăloși adevărat, îi desprețuia, dar nici pe aceștia nu-i uria. Toți i se adresau pentru sfaturi și îndrumări în chestiuni mai de seamă. Și Bârseanu nu era în stare să refuze pe nime. Săria în ajutorul tuturor, a elevilor, a colegilor, a prietenilor, și a oricărui om, care i se apropia și-i solicita ceva și apoi tot el se bucură din toată inima de binele ce-l putea aduce cuiva. Jean Paul, filosoful și poetul german, a exprimat un adevăr psihologic adânc și real, când caracterizând inimile bune ale oamenilor zicea: A compătimi pe deaproapele tău, ajuns în năcaz, e lucru omenesc, dar a te bucura împreună cu deaproapele tău ajuns la bine și fericire, e lucru îngeresc. Această din urmă caracterizare privește pe A. B. Da A. B. era un suflet adevărat de înger, un suflet cum nu se prea găsește între oamenii de pe pământ. Când i s'a făcut și lui un bine din partea Academiei române, premiindu-se opera lui mare «Istoria Școalelor române din Brașov», cu 2000 L. Bârseanu depune întreg premiul Direcțiunii liceului pentru a se face din el un fond pentru premiarea elevilor morali și buni scriitori.

Braşovul nici n'a avut bărbat mai devotat tuturor intereselor şi binelui lui ca pe A. B.

Cât a fost dânsul în Braşov, Braşovenii nici nu se simţiau nici odată desnădăjduiţi, căci mintea luminată a a lui B., cu judecata sa de adevărat proroc, găsiă totdeauna căile cele bune de eşire, şi din cele mai grele situaţii.

Totdeauna ne vom aduce aminte d. e. de rolul ce a avut B. în situaţia grea, în care ajunse şcoalele din Braşov, prin anul 1896—7, ameninţate în existenţa lor de guvernul unguresc de pe atunci şi de încrederea ce ne-a inspirat B., arătându-ne şi căile de mântuire.

E lucru firesc ca un asemenea suflet să fi fost iubit de toţi, de elevii săi, de colegii şi prietenii săi ca şi de toţi Braşovenii, cum nu se poate închipui un al doilea caz între oamenii de azi.

Nu ştiu să fi avut B. vre-un duşman dintre oamenii cinstiţi şi de omenie!

Dupăcum îl iubiam şi eram mândri noi Braşovenii de A. B., acest bărbat providenţial, în aceiaşi măsură, se înţelege îl deplângem azi, când se duce pentru totdeauna de pe aceste tărâmurî.

Il deplângem din tot sufletul nostru!

Tăria, cu care s'a întipărit în noi sufletul lui mareş, ne-a determinat ea să-l avem pururea înaintea ochilor noştri sufleteşti ca pe un model de cinste, de însufleţire şi de muncă nepregetată pentru binele neamului nostru!

In veci recunoştinţa lui!

Cuvântarea Colonelului I. Paţiu.

*Mult întristată familie!
Iubiţi ascultători!*

In numele Corpului VII Armată, ca ofiţer din Ardeal, care am avut cinstea de a cunoaşte de mult timp

sufletul marelui Român Andreiu Bărseanu, vin pentru a lua ultimul adio dela mult apreciatul nostru prietin şi pot zice părinte, care deşi aglomerat de serviciile sale multiple ce le-a avut ca presedinte al «Asociaţiunii», inspector al învăţământului, senator şi membru al Academiei române — totuşi în toate a ocupat în totdeauna locul de frunte manifestând simpatia şi dragostea ce o avea pentru armată.

La intrarea primelor trupe române în Sibiu, şi cu ocaziunea primirei generalului Berthelot şi a Majestăţilor Lor în Sibiu, el a fost acela, care cu înflăcărarea sufletului său neobosit a exclamat cuvinte de mare entuziasm, punând în relief valoarea acelor zile istorice, reamintind epoca marelui voevod Mihai în drumul lui spre Turda când a încercat pentru întâiadată înfăptuirea idealului nostru naţional.

Activitatea sa ca bun Român şi prietin al ofiţerilor români ne-a fost cunoscută nouă ofiţerilor ardeleni, încă din timpul înainte de răboiul mondial şi interesul său viu ce-l purtă pentru noi şi cauza română ne-a fost totdeauna un îndemn de a suportă cu abnegaţie greutăţile impuse prin situaţiunea de atunci.

Corpul ofiţeresc din Corpul VII Armată împărtăşeşte durerea răpirei înţeleptului şi bunului prietin din mijlocul nostru şi-i vom purtă o sfântă amintire ca răsplată pentru modestia sa cunoscută, demnitatea sa de caracter şi pentru tactul său conciliant, prin care a menţinut întotdeauna cea mai perfectă armonie între toate instituţiunile şi armată.

Iar acum în faşa rămăşişelor sale pământeşti ne rugăm ca ţărâna să-i fie uşoară, căci faptele sale numai bune a fost pe pământ.

Andreiu Bărseanu, marele nostru prietin — dormi în pace!

Cuvântarea dlui Ioan Lăpădatu, de- putat.

Jalnică Adunare,

Partidul Național Român, al cărui membru distins și devotat a fost ilustrul dispărut, îi aduce, prin modestul meu cuvânt, acum, în momentul despărțirii de veci, tributul admirațiunii și recunoștinței sale pentru dragostea sinceră, ce totdeauna i-a purtat și pentru credința statornică și adevărată, cu care l-a slujit în toate împrejurările.

Fiu devotat, până la jertfirea de sine, al poporului său și — ca istoric de seamă — adânc cunoscător și înțeleghător al trecutului nostru de lupte și suferințe, eră cu neputință, ca Andreiu Bârseanu, să nu fie, în acțiunile naționale și politice, alături de partidul, care a reprezentat în trecut și are credința că reprezintă și astăzi singurile aspirațiuni legitime și sincere democratice ale neamului românesc peste tot și ale poporului român din Ardeal în deosebi.

În slujba acestor aspirațiuni a stat el, cu cuvântul și cu fapta, din tinerețe până în momentul, când, spre adâncul nostru regret, a închis ochii partidului totdeauna.

Sub regimul trecut, peste 30 de ani, a știut să propovăduiască de pe catedră, alături de știința ce o făcea, și aspirațiunile naționale ale neamului nostru, infiltrând în tinerele generații, azi muncitoare pe toate terenele vieții publice, dragostea pentru limba românească, pentru trecutul poporului și pentru glia strămoșească, totdeauna împreună cu credința neștrămutată în un viitor mai bun.

Și noi, cei mulți, foarte mulți, care am avut fericirea să trecem prin această școală, în deosebi lui, celui ce ne-a îndemnat să fim pururea uniți în jurul steagului, celui ce ne-a învățat, cel

dintâi «Cântarea României» și Catechismul apostolului de pe Câmpia libertății, celui ce ne-a purtat, ca un frate ocrotitor, multe veri de-arândul prin meagurile Ardealului, ca, cunoșcându-l, să-l iubim, celui ce ne-a dus să cântăm imnuri de mărire memorandiștilor dela 1892 și la 1894, lui avem să-i mulțumim în cea mai mare parte conștiința națională și credeul politic, cu care am intrat în viață.

Părăsind catedra cu conștiința datoriei împlinite, Andreiu Bârseanu devine propagatorul aspirațiunilor cuprinse în programul partidului național, în un teren cu mult mai larg, decât cel al școalelor dela Brașov, în un teren, care cuprindea în sine întregul nostru popor de dincoace de Carpați. Memorabilele lui discursuri dela adunările generale ale «Asociațiunii», în deosebi cel dela adunarea semicentenară dela Blaj și cel din anul următor dela Sibiu, sunt depozitarele credințelor naționale și politice, pe care le-a propovăduit în a doua etapă a laborioasei sale vieți, ca cărmaciul al celei mai mari și mai populare societăți culturale a Românilor ardeleni.

Dar, Andreiu Bârseanu nu a fost numai un propagator cu cuvântul al aspirațiunilor naționale și politice ale partidului său. Barbat de perfectă armonie în toate însușirile sale, sub a cărui fire blajină se ascundeă un înalt spirit de jertfă pentru tot ce este românesc, atunci, când ceasul a sunat, a știut să schimbe cuvintele în fapte. Iar ca dovadă se cuvine să amintim aici, la căpătâiul sicriului său, să amintim pentru lumea care uită atât de ușor, două din faptele sale, petrecute sub ochii celor mai mulți dintre noi.

În iarna anului 1917, după retragerea armatelor române, când asupra noastră, în deosebi a celor din graniță, se năpustise o adevărată urgie, frun-

tașii poporului erau siliți să semneze o nenorocită declarație de loialitate (credință) către fosta stăpânire. Chemat să se execute și el, Andreiu Bârseanu a fost singurul, care, în acele vremuri de grea cumpănă, a avut curajul să scrie pe declarațiunea nefastă, că nu poate semnă afirmațiunea, că Românii din Ungaria sunt mulțumiți cu soarta lor și că n'ar fi existând legi care să-i pună în inferioritate față de poporul stăpânitor de atunci.

Tot asemenea, câteva luni mai târziu, când proiectata zonă culturală ungurească venia să ne sugrume școlile, iarăș Andreiu Bârseanu a fost acela, care — cu toate amenințările guvernului dela Budapesta — a încercat, prin votul său separat, să înlătore primejdia. Făcând aceasta, pentru că el se regăsise la vreme, se regăsise înaintea tovarășilor săi de luptă, căzuți într'un moment de slăbiciune, dar cari, spre cinstea lor, s'au recales totuș mai târziu, din prilejul sinodului arhidiecezan din primăvara anului 1918, când refuzând pe trimisul guvernului, și stăruint în drepturile lor, au fost împășiați din sala de ședință de baionetele jendarmilor.

Rolul cel mai important politic însă l-a avut Andreiu Bârseanu în preajma și după prăbușirea fostei monarhii Austro-Ungare. Insuflețit și nenăfricat, el ne-a întrunit aci, în Sibiiu, la cea dintâi adunare, în care ne-am declarat stăpâni pe soarta noastră. În fruntea tuturor acțiunilor — și în primejdia ca și în zile de sărbătoare — se găsiă totdeauna Andreiu Bârseanu. El îndemnă, el da sfatul cel bun, el împacă, el îmbărbătă și el fanatiză, când trebuia.

Pentru trecutul lui cinstit, curat și frumos, pentru caracterul său rar și ca o răsplată pentru meritele ce își câștigase, Marele Sfat Național al

memorabilei adunări dela Alba-Iulia, l-a ridicat între conducătorii săi, ca vicepreședinte. În această calitate l-a condus cu tact și înțelepciune lucrările în sesiunea din August 1919.

Modest și devotat, cum l-am cunoscut cu toții, n'a căutat și n'a ales niciodată situațiunile, ce i s'au oferit. Le-a primit totdeauna cu aceeași însuflețire, fie că au fost în frunte, fie că au fost între luptătorii de rând. N'a invidiat pe nime și nici n'a cărtit niciodată. N'a cărtit nici chiar atunci, când a trebuit să sufere pentru credințele sale politice.

E încă proaspătă în memoria noastră nedreptatea și ingratitudea ce i s'a făcut, în toamna anului 1921, când în calitate de senator de Alba-Iulia, pentru o dare de seamă obiectivă, — Andreiu Bârseanu eră un suflet foarte delicat, care nu putea supără pe nime, nici chiar pe adversarii săi politici — a fost scos de puternicii zilei din învățământ. Și-a purtat osânda cu bărbăție, fără însă să se plece.

Din contră, convins de necesitatea luptelor, pe care partidul național nevoie să le ducă încă și astăzi împotriva unor moravuri și stări nefaste, Andreiu Bârseanu a intrat din nou în șirul luptătorilor, ales fiind senator, pentru a doua oară, cu aproape unanimitatea voturilor poporului din ținutul Albei-Iulia, unde eră stimat și iubit, ca pretutindenea în Ardeal. Și tocmai azi, în preajma luptelor, când am avea mai mare nevoie de sfatul său luminat și cumpănit, de energia sa probată și de însuflețirea ce nu l-a părăsit niciodată, Andreiu Bârseanu ne lasă pentru totdeauna.

Ne rămân însă faptele și pildele sale, credința și curățenia sufletului său, tot atâtea izvoare din care ne vom adăpa noi cei ce rămânem în urma lui. Iată de ce deci, azi, la pragul

mormântului său, închinăm steagul partidului nostru național, făgăduind că-i vom păstra amintirea lui scumpă acum și în totdeauna.

Un ultim cuvânt din partea funcționarilor „Asociațiunii”, de I. Georgescu.

Asistând la această ceremonie funebă, mi se pare că nu suntem la o înmormântare sub glia mută și rece, ci la o măreață serbătoare; la serbătorea desvălirii statuii lui Andreiu Bârseanu. Cuvântătorii de până acum au înfățișat diferite laturi ale măreței figuri care — așa simțim — nu dispăre, ci acum apare pentru întâia dată în toată strălucirea ei înaintea ochilor noștri sufletești uimiți. Reprezentanții celor două biserici românești ne-au arătat legăturile lui cu mistică lume a credinței în care va trăi cel dispărut dintre noi pentru vece. Reprezentantul «Asociațiunii», al Academiei Române și al Universității a apreciat meritele lui pentru literatură și știință. Reprezentantul Ligei Culturale și al celorlalte societăți culturale surori a spus ce a făcut pentru înaintarea neamului prin aceste societăți, în care pulsează o însemnată parte a vieții noastre naționale. Reprezentanții școalelor și al tineretului munca lui migăloasă de fiecare zi pentru deșteptarea și înaintarea tinerimii școlare. Reprezentantul

partidului național crezul lui politic. Și cece ar fi scăpat cuvântătorilor noștri de ocazie sub doborâtoarea impresiune a morții, publicul inteligent nu va pregețea de a suplini dela sine, pentruca figura acestui mare cărturar și rar om de bine să fie împrejmuită de toată aureola strălucirii și măririi pe care de bună seamă o merită. Dar cum e obiceiul la asemenea solemnități, în sfârșit statuile publice se predau spre pază și îngrijire autorităților, iar zcii familiari, laurii și penații, familiilor de obârșie. Așa trebuie procedat și aici. Ceeace este de domeniu public din măreața personalitate a lui A. B. se transmite publicității, — cece este de domeniu familiar — și asta este cece se vede mai puțin: migăloasa muncă de fiecare zi, acel «labor improbus» care l-a caracterizat mai ales pe decedat, — noi funcționarii «Asociațiunii», noi împreună lucrătorii lui pe aceeași brazdă, noi familia lui mai restrânsă, vrem să păstrăm de azi înainte nu numai ca o icoană scumpă, ca o amintire prețioasă dela un tovarăș neuitat, ci și ca un stăruitor îndemnat spre mai bine. Noi atunci îl vom uita, când ne vom uita pe noi înși-ne, adevărat partea cea mai bună din noi: conștiința. Atunci și nici atunci. De aceea cu adâncă pietate îl invocăm zicându-i: Spirite luminat și înțelept povăzuitor, rămâi deapurura în mijlocul nostru!

NB. Regretăm că n'am avut manuscrisele frumoaselor cuvântări funebre improvizate de A. P. S. Sa Dr. N. Bălan și dl secr. gen. I. Valaori. (N. Red.)

Adrese de condoleanțe la moartea lui Andreiu Bârseanu.

Casa M. S. Reginei

1 Septembrie 1922.

Stimată Doamnă Bârseanu,

La marea și cruda încercare ce vă lovește, lăsați-mă să exprim toată simpatia mea. Sunt însărcinată să vă

trimet condoleanțele Majestății Sale Regina care deploră dispariția unui bun Român, unei inteligente alese, așa cum o deplorăm toți. Pentru D-voastră care ați trăit o vieță fericită pe lângă acest om de bine, resemnarea e grea. Din tot sufletul vă doresc tărie

și o slabă consolatie în partea ce cu toții luăm la nenorocirea Dvoastre.

Cu asigurarea sentimentelor mele cele mai bune: *Simona Lahovary*.

Consistorul regnicolar al bisericii ev. C. A. în Ardeal prin scrisoarea sa românească Nr. 3921/1922 zice între altele: «Statul a pierdut prin decedatul un funcționar credincios și eminent, iar poporul pe unul din cei mai capabili fii, de aceea și amintirea decedatului va rămâne neștearsă în biserica noastră regnicolară pentru activitatea lui care trebuie luată drept model și pentru respectul ce-l purtă legii; destul de regretabil că această activitate a durat așa puțin timp».

Dela direcțiunea eparhiei reformate din Ardeal. Nr. 5417/1912. «Domnule Inspector! Din prilejul morții directorului regional Andreiu Bârseanu primiți și tălmăciți, condoleanțele direcțiunii noastre».

Die Professoren-conferenz der Brukenhalschule. G. Z. 183/1922... «auch schriftlich das herzlichste Beileid zu dem grossen Verlust auszusprechen, den das Hinscheiden des hochverdienten Herrn Regionaldirektors Andr. Bârseanu bedeutet. Wir alle sind in der kurzen Zeit, da der Verewigte in näherer Beziehung zu unseren Anstalten gestanden ist, durch die sachliche Objectivität und das grosse Wohlwollen, das in dem Geschiedenen verkörpert war, zu aufrichtiger Dankbarkeit und gerne verpflichtet: auch *wir* haben in dem zu frühen Tode A. Bârseanus einen schweren Verlust erlitten».

Liceul Statusului rom. cat. Transilvănean de Alba-Iulia Nr. 1311/1912... «Perderea personalității lui conducătoare, reprezentând distinse valori culturale și morale, deșteaptă și în noi durere sinceră, cugetându-ne la activitatea lui care ne înțelegea și situația

noastră și o îndrumă cu bunăvoință. Caracterul său distins, individualitatea sa nobilă o vom împrejmuți totdeauna în amintirea noastră cu stimă adăvărată».

Directorul gimnaziului ref. din Făgăraș. Nr. 120/1922. ...«Deși nu l-am cunoscut personal, ne-a căzut bine să constatăm și din depărtare bunăvoința lui statornică față de școala noastră și l-am prețuit mult pentru activitatea lui culturală vrednică de stimă... În data ce corporațiunea noastră va fi din nou întrunită, ne vom aminti și noi cu pietate despre el».

Școala superioară de comerț rom. cat. din Alba-Iulia. Nr. 161/1922. «Cu profundă emoțiune am primit vestea despre moartea Dlui director regional A. Bârseanu, care stând la înălțimea misiunii sale, cu pricepere sinceră, cu binevoitoare ajutorare a dispus în chestiunile școalelor confesionale»...

Dela direcțiunea liceului Statusului rom. cat. Transilvănean. Nr. 393/1922. ...«Știu aprecia pierderea mare și aproape ireparabilă ce ne-a ajuns pe toți ceice săvârșim operă culturală și în rândul întâiu școala prin moartea unuia din cei mai destoinici muncitori. De aceea stăm și noi cu adevărată compătimire lângă sicriul lui și depunem cu sufletul, fiindcă durere nu putem participa la înmormântare, coroana știmei noastre netrecătoare... Requiescat in pace!»

Direcțiunile școlii normale de învățătoare germane și a liceului Bischof Teutsch din Sighișoara. Nrul 364/1922. ...«Obwohl Mitglieder dieser Lehrkörper am Leichenbegängnis teilgenommen haben, sei doch auch auf diesem Wege zum Ausdruck gebracht, dass wir den Verlust kennen, den unser Schulleben durch den Tod des allverehrten Herrn Regionaldirektors erlitten hat».

Directorul Ad. Meschendörfer dela școala de fete din Brașov încă exprimă condoleanțe sincere, pentru că, zice el, «denn wir Sachsen haben in dem Verewigten auch einen hochgebildeten, vornehm denkenden und rastlos auf die kulturelle Hebung aller ihm unterstehenden Anstalten bedachten Mann schätzen und lieben gelernt».

Fr. Carl F. Jickeli scrie din Apoldul-mare la 26 August 1922 următoarele cuvinte D-nei C. A. Bârșanu: «Ich bitte die Versicherung aufrichtiger Theilnahme an dem schweren Verlust entgegennehmen zu wollen, den Sie durch den Tod Ihres Gatten erfahren haben. Ich gehöre auch zu denjenigen, welche ermessen können was nicht nur Sie selbst u. das rum. Volk, sondern auch die andern Nationen unseres Vaterlandes an dem edlen Dahingeschiedenen verloren haben».

Dr. I. Urban Iarnik prof. univ. în r. Potstyn n. O. serie doamnei Catinca A. Bârșeanu între altele: ...«pușini au fost chiar din neamul meu, bărbați cari să-mi fi fost atât de simpatici, atât de dragi, cum fusese bărbatul D-Tale. — Eu am văzut pretutindeni tot aceeași dragoste, tot aceeași stimă de care se bucură vrednicul bărbat care a lăsat după el un gol, o lacună gren de implinit».

Aceiaș către membrii «Asociațiunii»: «Imi pot închipui cu câtă durere ați primit din capitala României-Mari vestea jalnică, căci răposatul a fost un bărbat care nu numai «honoris causa» a primit demnitatea de president al Astrei, ci și-a jertfit toate puterile trupești și sufletești pentru propășirea Astrei, atât de scumpe inimii sale patriotice și iubitoare a tot ce este mare și vrednic de dragoste».

Dr. H. Iarnik, membru corespondent al secției noastre literare scrie

din Brno (Biblioteca Națională) și aceste remarcabile cuvinte: «Primind vestea jalnică despre moartea lui Andreiu Bârșeanu, gândul mă poartă din primul moment la «Asociațiunea», care a fost marea lui dragoste... El reprezintă în gândul meu tot ce Ardealul aveă mai frumos, mai cinstit. Perderea ce o suferă în persoana lui națiunea, Ardealul, «Asociațiunea» e enormă».

Dr. H. Jarnik către doamna C. A. Bârșeanu: ...«Amintirile pioase ale a-stora (cunoscuților de departe și de aproape) împletesc o cunună neveștejită pe monumentul pe care din faptele și meritele sale cele neperitoare i-l clădește de acum istoria neamului».

Abatele Zavoral din mănăstirea Strahov în Praga scrie: «Ca un trăsnet din chiar senin m'a lovit vestea cea grozavă că a murit A. Bârșeanu, președintele vestit al «Asociațiunii». Deși n'am avut onoarea de a-l cunoaște în persoană, totuș am știut că este unul din cei mai mari bărbați ai României, un om a cărui vieață întreagă a fost o jertfă neconținută pentru iubitul său popor. Dumnezeu să-l răsplătiască!»

Dna Sabina Cantacuzino scrie, între altele, într'o scrisoare către dna C. A. Bârșeanu: ...«trebuie să ne supunem fără a murmură, căci am trăit o vieață fericită în înțelesul cel mai înalt al cuvântului și nu ne putem plânge, deși suntem așa de desăvârșit nenorocite. Singurul chip nu de a ne mângăia, dar de a servi și onoră memoria scumpilor noștri tovarăși, este de a le urmă și de aci înainte exemplul și de a trăi zilele ce ne mai rămân așa cum au trăit ei, muncind pentru alții și devotându-ne celor ce au nevoie de noi».

Colonel N. Ciuperca dela ministerul de războiu: ...«Doamne slăvește

memoria aceluia, pe care cu drept cuvânt îl putem numi unul din cei mai străluciți apostoli ai neamului!»

George C. Nazarie, președintele «Uniunii generale a asociațiilor studenților români» scrie, între altele: «Indurerat până la lacrimi, Vă asigur că memoria sufletului său veșnic tânăr va trăi în sufletele noastre, iar nobilele lui avânturi vor găsi demni și recunoscători urmași în tineretul universitar».

Di Sextil Pușcariu, prof. univ. în Cluj, scrie din Bran către dna C. A. Bârseanu: «Cu greu gălesc vorbele prin care aș dori să-ți pot picură un strop de mângâiere în sufletu-ți sdrăbit. Cu atât mai greu, cu cât vestea mi-a sosit aici la Bran prea târziu ca să pot plecă să-l însoțesc pe Nenea Andreiu la locul de odihnă netulburată. — Mângâiere? Dumneata trebuie s'o afli în conștiința iubirii devotate cu care l-ai încunjurat o vieață întreagă, îngrijindu-l și însănătoșindu-l iarăși și din nou. — Dar mângâierea o căutăm noi toți cei rămași fără sfatul său în clipe grele, fără scăpările minții sale și căldura sufletului său. Și o găsim în conștiința că el ne-a dat pilda cea mare pe care avem s'o urmăm, exemplul care răsare în toată splendoarea sa tocmai în momentul când cel ce ni l-a dat dispare».

Di St. C. Hepites către dna C. A. B.: «Perderea soțului D-Voastră este simțită nu numai de familia și colegii săi, printre cari am cinstea de a mă număra, dar de toată românimea care l-a cunoscut sau care a auzit despre dânsul».

Arhiereul Dr. Ilarion Pușcariu: «Cu adâncă durere dau expresiune condolenței mele din incidentul tristului caz al trecerii la cele eterne a scumpului D-Voastră soț și vrednic bărbat român Andreiu Bârseanu».

15 frunzași români din stațiunea climaterică Păltiniș încă condolează. Asemenea Dr. Z. Chirtop din Câmpeni și V. Podoabă, protopop și dir. desp. Teaca.

Prof. Axente Banciu: ...«Generoasa sa activitate va rămâneă întreagă, de-asupra mormântului continuând să viețuiască și să fructifice încă multe suflete primitoare».

A. Hențescu, București: ...«Să rugăm pe Dumnezeu, ca el să vegheze neconținut asupra neamului nostru, să îndrepte pașii noștri pe urmele trase de marele Bârseanu».

Trancu-Iași, fost ministru al muncii: ...«Am putut să admir munca sa fără de preget și stăruința sa pentru triumful ideilor în slujba cărora făcea atâtea sacrificii».

Maria J. Negruzzi în o emoționantă scrisoare către dna C. A. B. încă deplânge pe «omul de bine care s'a stins așa de timpuriu».

Episcopul Dr. Alexandru Nicolescu al Lugojului scrie, între altele: ...«Doresc să puteți găsi în locul regretului Andreiu Bârseanu, care a fost o fală a «Asociațiunii», un bărbat tot așa de vrednic, în stare să continue opera dânsului cu tot atâtea râvnă și abnegație».

Episcopul Dr. Iuliu Hossu al Gherlei: «Luând parte la durerea Dumneavoastră și a neamului întreg vă rog să primiți condoleanțele mele adânc simțite la pierderea ilustrului bărbat și om întreg».

Dna Alexandrina Cantacuzino: «Aflând acuma de moartea scumpului D-V. soț foarte mâhnită Vă exprim în numele societății ortodoxe și al meu sincere regrete».

Dna Emilia Dr. Rațiu: «Deplângem cu D-Ta moartea scumpului stăpân, a prea iubit soțului D-Tale și rugăm pe Atotputernicul Dumnezeu

să-Ți dăruiască putere ca să poți purta marea lovitură ce ai îndurat».

Dna văd. Virginia G. Precup din Cluj scrie, între altele: «Cu cât se răresc mai mult cei iubiți ai noștri, cu atâta se slăbesc mai tare legăturile noastre cu această lume deșartă și trecătoare; dar în acelaș timp cu mai multă credință și nădejde privim spre plaiurile vieții viitoare, unde sperăm că iubiții noștri dispăruți de aici ne așteaptă spre a nu ne mai despărți în veci!»

General S. Leonte din Alba-Iulia: ...«Dați voie, vă rog, și unui soldat care a cunoscut pe Andreiu Bârseanu în culmea bucuriei — anume în clipa când Neamul Românesc se întregia pe vecie — să vă exprime toată durerea ce o poate simți».

Dr. Carl Jickeli, Sibiiu: ...«Jedem, auch demjenigen der Ihren teuern Entschlafenen ferner gestanden, wird der Eindruck seines vornehmen und gültigen Wesens ein unvergesslicher bleiben. Wie kostbar muss dieses Leben gewesen sein das stets dem Kampfe um die edelsten Ideale allein gewidmet war und wie unersetzlich für alle die dieses Leben geteilt haben».

Prof. Const. Nedelcu, Oravița (Banat): ...«Ce să zic? Cu cutremurare vedem cum pare că rând pe rând se întunecă valorile împrejurul nostru, apun stelele, și rămânem singuri în noaptea ce amenință neagră și vijelioasă. Bunătatea și conștiențiositatea lui Andreiu Bârseanu, cumpătul său corectitatea sa de om ireproșabil aproape ca un sfânt, ar fi putut fi hotărâtoare întru păstrarea echilibrului în mijlocul pasiunilor politice ce tot

mai sălbatec se agită... Toți am pierdut prin moartea lui, și Astra, și Academia, și Școala, și Societatea, am pierdut mult și ceva ce nu va mai fi înlocuit niciodată; dar cine ar putea măsura cât ați pierdut D-Voastră mult stimată Doamnă!.. V'a rămas însă comoara aducerilor aminte de dânsul din cursul unei vieți nespuse de frumoase».

I. Nistor, ministrul Bucovinei, Cernăuți: «Vestea despre moartea neașteptată a neuitatului D-Voastră soț și a iubitului meu coleg de academie m'a sguduit foarte adânc. Prin moartea sa cultura românească suferă o pierdere care se va resimți adânc în toată lumea intelectuală românească. La doliul general mă asociez și eu»...

Olga și C. Sarateanu, consilier la înalta curte de casație și de justiție, București, scrie dnei Catinca A. Bârseanu: «iau parte din suflet la durerea d-tale».

Dr. I. Fuiart, profesor la facultatea de medicină și farmacie a universității Lyon: «C'est avec une profonde douleur que je reçois la nouvelle du décès prématuré du Monsieur Bârseanu. L'accueil si charmant que vous m'avez fait à Sibiiu, m'avait permis d'apprécier son grand savoir, qui n'avait d'égales que sa grande modestie, sa droiture et sa bonté. — C'est pour vous un deuil cruel, mais c'est aussi une perte irréparable pour la nouvelle Roumanje, qui a besoin de tous ses hommes. Vous aurez du moins la consolation de pouvoir vous dire que votre mari laisse derrière lui des regrets unanimes et que ceux qui l'ont connu ne l'oublieront pas».

Toți cetitorii sunt rugați să-și înnoiască de urgență abonamentul.

Administrația.

Cărți românești.

Ion Gorun, *Lume necăjită*. Povestiri. Editura «Cartea Românească», București. Format 8°, pagini 216, prețul 12 Lei.

Lumea noastră cunoaște mai mult pe gazetarul Ion Gorun, colaboratorul asiduu, mai apoi chiar fondatorul atâtor ziare dela noi. Unii școlari își vor mai fi amintind cu plăcere de autorul spiritualelor observații «Știi Românește?» strânse într'un Nr. din «Biblioteca pentru toți», pentru cari s'a făcut o întinsă propagandă la liceele românești de sub stăpânirea maghiară. Cetitorii mai vechi știu și de excelențitul traducător al lui Faust de Goethe în românește — durere numai partea I-ă — de autorul unicului roman pedagogic românesc «Robinson în Țara Românească», de scriitorul lui «Alb și Negru», «Taina a șasa». Și atât. Cea mai bună lucrare a autorului, care dă măsura deplină a acestui viguros talent «Lume necăjită» a fost aproape necunoscută publicului românesc din Ardeal din cauze independente de voința sa. Guverul unguresc prohibise această lucrare, ca aproape tot ce a apărut în timpul din urmă la București. Unele bucăți erau ce e drept cunoscute din revistele dela noi dar volumul în întregime a lui rămăsese necunoscut. Deși cu totul altă impresie își lasă un volum decât o bucată. O bucată singuratecă de multe ori te lasă nedumerit asupra celor mai importante concepțiuni ale autorului. Volumul e chemat să îi le înfățișeze în toată amplitudinea lor când sunt, sau să-ți releve lipsa lor când nu sunt. Aici din fefieire sunt. Precum arată și titlul volumului, care nu e ales la întâmplare, cum fac cei mai mulți autori ai noștri cari își intitulează volumul după bucata dela început, ci e

foarte expresiv, autorul ne zugrăvește lumea celor necăjiți: a pensionarilor amărăți cari după o vieață întreagă de muncă nu pot petrece o vacanță tihnită ca lumea cea bună la Sinaia; a părinților cari n'au noroc de copii ascultători și cuminți; a funcționarilor săraci cari trebuie să-și taie salcâmul din curte pentru a nu-și lăsa copila să le moară de frig; a mamelor care nu mai sunt tolerate la casa fiicelor lor când acestea își petrec cu prietenii lor, ci trebuie să dărdăie afară în ger și în frig; a bieților «copiști»; a săracilor bogăți; a boierilor scăpătați cari după ce sunt tratați bine și găzduiți de prietenii lor îmbogățiți la iuțeală, dimineața sunt dați afară fără milă; a năpăstuitului Român din Ardeal care fuge dinaintea persecuției ungurești la frații noștri liberi din București, dar acolo în loc să afle un sprijin și o vorbă bună, e brufuit și respins fără milă pretutindenea, până ce bietul om își face singur seama mai pe urmă, fiind parentat de gazetele din capitală în chip demn de monumentală lor superficialitate (precum că ar fi originar din Kolosvár în Banat!) etc. etc. Un volum ca acesta n'a mai primit lumea cetitoare românească dela memorabilele volume de povestiri ale marilor noștri dispăruți: I. L. Caragiale, B. St. Delavrancea, Al. Vlașuț, al căror vrednic tovarăș a fost și este autorul. (ig.)

Ada Umbră, *Sub plopi*, poezii. «Ramuri», Craiova. Format 8°, pagini 112, prețul 10 Lei.

Un aer de tristeță neobișnuită se desprinde din acest volum de poezii de-o fractură aproape ireproșabilă. Dela început până la sfârșit tonul dominant e melancolia, pe care o în-

gână plopii și sălcile, vânturite și izvoarele, soarele, luna și stelele, — în-treg universul poetei. Povestea de jale se desprinde ușor din aceste versuri. El, idealul perdut în noaptea unei lumi care nu există, e departe de inima poetei și va rămâne totdeauna străin și neînduplecat, —

Cum steaua ce plutește în sferele
senine

Nu știe niciodată ce lumi a luminat.

Urmarea: sbucium, clocot, pustiu,
nenoroc.

Tremură și mi-i
Greu s'o mai ascult:
Focul inimii
Știnsu-s'a de mult
Îar pe vechiul loc,
Ars și pustii
Floare cu noroc
N'a mai răsărit.

De aici jalea ce-o «șueră mereu»
vântul, valea, plopii, grădina, zilele,

noaptele. De aici indiușătoarea che-
mare la mormânt «Să vii!» De aici
tristeța scrisorilor și melancolia serilor
de iarnă. De aici dese amurguri și
risipa trandafirilor bătuși de brumă.
O singură dată se ridică din aceste
mizerii personale, când se avântă în
versuri scurte să cânte epepeia întregirii
neamului: «Strofe mici din vre-
muri mari». Dacă n'ar fi decât acest
mare noroc al întregirii noastre națio-
nale, pe care poeta îl numește:

Vast poem al vieții
Intr'un singur gând
Scris de-analfabeții
Care mor luptând,

și încă tot n'ar fi cu dreptate să ne
depărtăm de Cel ce viețile ne-a dat!
Căci vorba poetului: Va fi vieța chin
răbdat, dar una știm: ea ni s'a dat
ca s'o trăim! *Verax.*

Bibliografie.

Universitatea din Cluj. *Anuarul institutului de istorie națională*, publicat de *Alex. Lapedatu* și *Ioan Lupaș*, profesori de istoria Românilor la universitate, membri ai Academiei Române. I. 1921—1922, Cluj, institutul de arte grafice «Ardealul. Format 8° mare, pagini 434, prețul?

Marin Ștefănescu, Filosofia românească. Institutul de arte grafice «Răsăritul», București, strada Sf. Apostoli 22 A, 1922. Format 8° mare, pagini 332, prețul 45 lei.

Ignotus, În umbră și tăcere, poezii. Cartea Românească, sucursala «Cosinzeana», Cluj, 14—16 Calea Dorobanților 14—16. Format 8° mare, pagini 64, prețul 20 lei.

Români ortodocși și Uniți români sau Două organizații bisericesti române în Ardeal. Studiu istoric-statistic

bisericesc de Un om al bisericii. Sibiu tiparul tipografiei arhidiecezane 1922. Format 8°, pagini 76, prețul?

Ignotus, Fericirea. Dramă în trei acte. București «Cartea Românească» S. A. 1922, format 8° mic, pagini 66, prețul 12 lei.

Lucian Costin, Cântecele mele (1910—1922). București 1922. Format 8° mic, pagini 46, prețul 10 lei.

Ioan Georgescu, Calendarul Asociațiunii pe 1923. Sibiu, editura «Asociațiunii» 1922. Format 16° pagini XLVIII+128, cu numeroase ilustrațiuni cu toate datele calendaristice, astronomice, poșta, târgurile, adresele mai însemnate din capitală, întocmite de dl Atanasie Popa, prof. la școala normală din Cluj. Partea literară cu bucați de cetire în versuri și proză de Al. Lascarov-Moldovanu, Duiliu Zam-

firescu, Petrea Dascălul, I. A. Bassarabescu, E. Bucuța, Gh. Maior, Gh. Dumitrescu, A. D. C., Dr. Valer Brănișce, Dr. O. Preda, I. O., Negustor, Romul Simu, Andreiu Bârseanu etc. etc. Prețul pentru membri «Asociațiunii» 5 lei.

Biblioteca «Astra» Nr. 3 **Ioan Georgescu**, *Prin România. Partea I. Ardealul*. Cu 161 ilustrațiuni și 1 hartă afară de text. Sibiu Editura «Asociațiunii» 1922. Format 8° mare, pagini 232. Prețul 30 lei.

Biblioteca «Astra» Nr. 4. **Ștefan Mețes**, *Istoria neamului românesc*. Vol. I. Până la întemeierea principatelor române. Sibiu, 1922, editura «Asociațiunii». Format 8° mare, pagini 180, prețul 30 lei.

Petrea Dascălul, *Intre sat și oraș*. Schițe draguțe din vieța dela țară mai mult. Sunt câteva și dela oraș. În total zece bucați pline de vigoare și sănătate fizică și morală. Cea dintâi «Domnișorul popii» s'a publicat mai întâiu în Calendarul Asociațiunii pe 1923 ca indemn pentru tineretul școlar de a petrece bine vacanțele. Le recomandăm călduros. Editura «Librăriei Săteanului», Săliște. Format 8°, pagini 40, prețul 5 lei.

Victor Lazăr, *Legende istorice de pe pământul României*. Ediția a II-a cu 18 ilustrațiuni. Cluj, institutul de arte grafice «Ardealul», 1922. Format 8°, pagini 66, prețul 8 lei. Fiind o lucrare de absolută necesitate și utilitate practică la predarea istoriei în învățământul nostru primar și normal, exemplarele întâiei ediții au fost repede desfăcute și, în mai puțin de un an, s'a impus nevoia unei a 2-a edițiuni. Nu ne îndoiim că și această edițiune va face aceleași prețioase servicii cunoașterii pământului nostru strămoșesc și comorilor lui de amintiri, contribuind totodată în cea mai

largă măsură la deșteptarea sentimentelor de dragoste și alipire față de acest pământ. Ilustrațiile învioresază admirabilele pagini de legende.

Z. Sandu, *Rugăciunile vremii*, tipogr. «Dacia Traiană», Sibiu 1922. Format 8°, pagini 144, prețul ? lei. Un suflu de credință și evlavie adie din aceste pagini ale unui om care-și dă seamă că duhul necurat al materialismului nostru nu poate fi combătut decât cu post și rugăciune, vorba Scripturii. Dorim tot succesul simpaticului volum.

Argus. Incepând de Marți 7 Noiembrie c., confratele nostru economic «Argus», apare zilnic în cel puțin șase pagini, dintre cari una va cuprinde partea informativă a ziarului și în limba germană. «Argus» se va vinde cu prețul de doi lei exemplarul.

Aron Demian, *Anuarul liceului de stat «Aurel Vlaicu» din Orăștie pe anul școlar 1921—1922*, cu numeroase ilustrații. Tipogr. Libertatea 1922.

Conformându-se ordinului Nr. 44,445/922 al ministerului instrucțiunii dl director A. D. ne-a dat fără îndoială cel mai strălucit anuar tipărit de școlile noastre ciscarpatine. Unii vor zice, poate, că e chiar prea luxos acest anuar, a cărui învelitoare e împodobită cu admirabile motive de ornamentică românească, iar hârtia ne amintește timpurile de belșug de altă dată. Să nu uite însă acești critici, că avem nevoie și de astfel de manifestațiuni superioare ale facultăților noastre pentru a pune cel puțin din când în când capăt lamentabilei stări de spirit în care trăim: veșnica căinare și nemulțumire. Astfel de manifestațiuni, dovedesc că și astăzi se poate face ceva bun și frumos. Căci așa e întreg anuarul, ca formă și fond, de o potrivă: Incepând dela duioasele cuvinte de pomenire asupra regretatului nostru

președinte Andreiu Bârseanu datorite dlui director A. D. și sfârșind cu ultimele informații asupra internatului și liceului. Pe lângă unele reproduceri bine alese din Andreiu Bârseanu și pe lângă câteva cuvântări ocazionale datorite iscusitului director și inimoșilor profesori, aici se publică și studiul dlui Iosif Lepszy «Contribuțiuni

la fauna infuzoriilor mlaștinelor de turbă din Poiana Stampeii (Bucovina)», precum și strălucitul tablou în versuri «Zori de ziua» de I. U. Soricu. Trebuie remarcate și cugetările presărate pe număratoase pagini ale acestui anuar pentru deosebita lor frumusețe și valoare educativă. Ele fac onoare publicatorului lor, dlui director A. D.

Mulțumită publică.

Implinindu-se șase săptămâni dela trecerea la cele eterne a scumpului și neuitatului meu soț, Andreiu Bârseanu, aduc din acest prilej, și pe această cale, cele mai sincere mulțumiri tuturor celor, cari, fie la moartea sa, fie de atunci încoace, au căutat să-mi aline marea mea durere cu cuvintele și manifestațiunile lor călduroase.

În deosebi exprim adâncă mea mulțumită și recunoștință «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român», care a ținut să dea memoriei președintelui său deosebita cinste de a-l declara de mort al ei și a-i eterniza amintirea prin înființarea unui fond cultural special; Consistoriului ortodox din Sibiu și I. P. S. Sale Mitropolitului Dr. Nicolae Bălan; Bisericei unite, reprezentată prin delegatul I. P. S. Sale Mitropolitului Dr. Vasile Suciu; Onoratului Guvern; Academiei Române; Ligii Culturale și președintelui ei, dlui Nicolae Iorga; Universității din Cluj; Directoratului instrucțiunii publice din Ardeal; Instituțiunilor și școalelor secundare ortodoxe din Brașov, al căror profesor a fost; școalelor medii din Sibiu; Corpului ofițeresc în frunte cu dl General H. Cihoșchi; Partidului național român; delegației din circumscripția electorală de senator a Albei-Iulia, prietenilor săi din străinătate și în deosebi fidelului său colaborator dl Ion Urban Jarnik, profesor la Universitatea din Praga, delegațiunilor compatrioților noștri sași, maghiari, israeliți, și în fine presel române și străine și tuturor prietenilor și cunoscuților.

Sibiu, la 1 Octomvrie 1922.

Văduva Catinca A. Bârseanu.

Aceeaș tristă îndatorire și-o îndeplinește și comitetul central al «Asociațiunii», aducând tuturor celor ce i-au adresat telegrame, scrisori sau alte manifestațiuni de doliu din prilejul morții neuitatului nostru președinte, cele mai adânc simțite mulțumiri. *Comitetul central al «Asociațiunii».*